

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В.Н. КАРАЗІНА

Кафедра міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки

КОМПЛЕКС НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

з дисципліни «**Міжнародні відносини та світова політика**»

рівень вищої освіти **перший (бакалаврський)**

галузь знань **29 «Міжнародні відносини»**

спеціальність **291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»**

освітні програми «**Міжнародні відносини**», « **Міжнародна інформація та міжнародні комунікації**»

вид дисципліни **обов'язкова**

факультет **міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу**

Укладач:

Алексєєва Тетяна Іванівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки ХНУ імені В. Н. Каразіна

Шамраєва Валентина Михайлівна, д. пол. н., професор кафедри міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки ХНУ імені В. Н. Каразіна

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ

Тема 1. Етапи та особливості міжнародних відносин у Давнину, Середні віки та Новий час

Питання лекції:

1. Становлення системи міждержавних відносин на Стародавньому Сході.
2. Особливості міжнародних відносин у добу Середньовіччя.
3. Основні риси зовнішньої політики західноєвропейських країн в XVI ст.

1. Становлення системи міждержавних відносин на Стародавньому Сході.

Глобальна система міжнародних відносин склалася за історичними параметрами зовсім недавно – наприкінці XIX чи в першій половині XX століття. До цього періоду, впродовж тисячоліть, серед великих систем міжнародних відносин переважали окремі регіональні системи.

Перші міжнародні відносини мали вигляд силової або ненасильницької взаємодії між племенами: у ті найдавніші часи відносини мали характер саме “міжнародних”, оскільки етнічні групи вже існували, а держави – ні. Коли приблизно в кінці IV тисячоліття до н.е. в Єгипті і Південній Месопотамії виникли перші держави, на міжнародній арені з’являється той суб’єкт, який згодом стане основним і навіть на деякий час своєю діяльністю майже ототожнить поняття “міжнародних” і “міждержавних” відносин.

Однак складання систем міждержавних відносин у Стародавньому світі відбувалося дуже повільно, оскільки повільно виникали і розвивалися держави, до речі, зазвичай, на великій відстані одна від одної. Легше було сформувати відповідну систему в рамках одного народу на порівняно невеликій території (наприклад, шумерські міста-держави на ранньому етапі, а значно пізніше – система китайських царств), ніж надати їй справді регіонального масштабу з включенням до неї держав, створених іншими народами.

Крім того, в той період велика кількість народів залишалася поза державним устроєм, тобто навіть ті стійкі регіональні системи міжнародних відносин, що були в решті решт утворені, обов’язково містили “недержавні” відносини із сусідніми кочовими народами, які часто мали вирішальний вплив на стабільність даної системи.

Зрештою, коли зв’язки між державами і народами на території певного великого регіону стали достатньо міцними, себто починаючи з першого тисячоліття до н.е., у Стародавньому світі з’явився феномен “світових імперій”. Вони час від часу виникали на теренах Близького Сходу і Середземномор’я і отримали свою умовну назву від того, що охоплювали більшу частину населеного світу, що була відома тогочасній людині – уродженцю даного регіону. Перша з них була Ассирійська (VIII – VII ст. до н.е.), потім Перська (VI – IV ст. до н.е.), далі – імперія Олександра Великого (Македонського).

Фактично будь-яка зі “світових імперій” являла собою насильницьким чином об’єднаний набір дуже різних за багатьма показниками (раса, мова, рівень розвитку) племен і держав, а недосконалість тодішніх засобів пересування і передачі інформації змушувала центр залишати районам імперії велику кількість повноважень, іноді

зберігаючи внутрішні кордони. Це дозволяє констатувати, що деяким чином імперія сама ставала специфічною системою міжнародних відносин, однак, на відміну від попередніх контактів тих самих народів і держав, не анархічною, а впорядкованою, де існували більш-менш чіткі правила взаємодії.

Період “світових імперій” сприяв зближенню етносів, інтеграції культур, релігій, наукових здобутків і, природно, військових, економічних і політичних досягнень різних народів, що волею долі опинилися в межах однієї держави. Саме тоді відбувається перша і небезуспішна спроба поєднати східну і західну культури та моделі розвитку (імперія Олександра Македонського, Римська імперія). Розпадаючись, “світові імперії” залишали після себе сформовану систему справжніх міжнародних відносин у тому чи іншому регіоні (система близькосхідних держав після Ассирійської імперії, система елліністичних держав після імперії Олександра, система “варварських” королівств після падіння Західної Римської імперії). Паралельно з ними в інших регіонах планети існували не менш великі за розміром і навіть більші за чисельністю населення імперії, які в решті решт теж сприяли зближенню місцевих народів і теж насильницьким шляхом – Китайська імперія, імперії Маур’їв і Гуптів на території Індії.

В епоху Стародавнього світу відбуваються перші спроби кодифікувати відносини між народами і державами (“закони Ману” в Індії тощо), налагоджується стабільний економічний обмін між державами, іноді навіть дуже віддаленими одна від одної (караванний шлях з Близького Сходу до Китаю через Середню Азію – “Великий шовковий шлях”), а також обмін дипломатичними місіями. Останні мали нерегулярний характер, зазвичай посольство відряджалося при виникненні такої потреби, однак вже тоді з’явилися деякі правила дипломатичного етикету.

2. Особливості міжнародних відносин у добу Середньовіччя.

У Середньовіччя, після періоду Великого переселення народів (перше тисячоліття нової ери), коли маси людей хаотично переміщувалися по Євразійському материках, стираючи держави і народи та утворюючи нові, системи міжнародних відносин залишались роздробленими і доволі замкненими. Однак саме тоді на перший план виступають релігійно-ідеологічні зв’язки, що певною мірою об’єднують великі території в ментально-культурному сенсі на релігійному ґрунті. Контакти між цими великими релігійно-культурними, а відповідно й економіко-політичними просторами (оскільки спільність у менталітеті накладає свій відбиток і на форму державного устрою, і на модель господарювання), носили переважно ворожий характер.

Війни під релігійними гаслами набувають великого поширення (арабські та османські завоювання, походи еміра Тимура, хрестові походи, Реконкіста в Іспанії, утворення мусульманських держав в Індії тощо). Хоча також існували величезні імперії, які створювалися не на релігійній основі (Монгольська імперія Чингіз-хана та його нащадків, XIII ст.). Проте навіть умови військового протиборства забезпечували зближення народів, збільшення торгівельних і культурних контактів, появу деякої взаємозалежності між різними, порівняно віддаленими один від іншого регіонами. Ланцюговий зв’язок між регіональними системами Євразії підкреслює, наприклад, той трагічний факт, що у середині XIV ст. нищівна епідемія чуми (“чорна смерть”), яка почалася у Китаї, охопила не лише Середню Азію та Близький Схід, але і Західну, а потім і Східну Європу.

Відкриттю нових земель та залученню їх до вже існуючих міжрегіональних зв’язків сприяв розвиток морського флоту. Цей процес багатократно посилювався в XV-XVIII століттях, коли завдяки океанським переходам західноєвропейських мореплавців були відкриті нові землі Африки, Азії, Америки, Австралії та Океанії. Період Великих

географічних відкриттів подарував нову, планетарну карту світу, розширив географічні уявлення європейців майже до сучасного рівня, сприяв розселенню європейців в різних куточках земної кулі, розповсюдженню їхніх цінностей, економічних і політичних здобутків. Разом з тим відбувався процес завоювання, винищення, грабунку, перетворення на рабів місцевого населення. Західноєвропейські країни перетворились на метрополії, а підкорені ними території – на їхні колонії.

Капіталістичний розвиток європейських країн вимагав від них постійно збільшувати свої колонії задля отримання нових ринків збуту товарів власного виробництва, сировинних ресурсів і дешевої робочої сили. Старі колоніальні імперії (Португальська, Іспанська, Голландська) зазнавали значних втрат і майже руйнувалися, інші, навпаки, укріплювалися. Найбільшими заокеанськими імперіями у XIX ст. стали Британська і Французька. Однак протягом цього періоду існували і величезні континентальні імперії: Турецька (Османська), Індійська (Великих Моголів), Китайська (Цин), які до XIX ст. занепали, і, найбільша і наймогутніша, Російська. Побудова колоніальних імперій була однією з основних тенденцій у світовій політиці протягом більш ніж 4 століть – аж до початку XX ст.

Однак у той же час заокеанська колоніальна політика створила унікальний симбіоз рас, народів, культур, релігій у Новому світі, де люди згодом стали себе ототожнювати з місцевою територією і боротися за незалежність. Результатом такої боротьби і стала поява нових держав – Сполучених Штатів Америки, що звільнились від Англії, та низки держав Латинської Америки, що звільнились від Іспанії (Мексика, Аргентина, Венесуела тощо) та Португалії (Бразилія).

3. Основні риси зовнішньої політики західноєвропейських країн в XVI ст.

Завдяки заокеанським завоюванням Європа стала найважливішим континентом світу. Саме тут відбулося становлення нової системи міжнародних відносин за активної участі національних держав (Вестфальська система, з 1648 р.). Міжнародні відносини в Європі у другій половині XVII – XVIII ст. характеризують як “систему європейської рівноваги”, оскільки провідні держави постійно утворювали коаліції задля недопущення надмірного посилення однієї з них. Росія, яка з початку XVIII ст. перетворилась на провідну державу континенту з найміцнішою сухопутною армією в світі, змусила європейські країни інтегрувати її до цієї системи, однак вони так і не визнали її по-справжньому європейським гравцем.

Значними потрясіннями для системи взаємозв’язків європейських країн були міцні буржуазні революції в Нідерландах (XVI ст.) та Англії (XVII ст.), які вивели на авансцену світової політики ці держави. Нідерландам (Голландії) не вдалося протриматися в якості великої держави довше за століття; Англія навпаки після періоду деякого спаду відродила свою могутність і навіть посилила її, домінуючи на морях і океанах протягом XVIII – XIX ст. Однак найзначнішим потрясінням стала Велика Французька буржуазна революція (з 1789 р.) та період Наполеонівських війн після неї. Французька імперія Наполеона Бонапарта охоплювала майже весь континент, однак при спробі завоювання Росії (1812 р.) Наполеон був вщент розгромлений; багатополярність у Європі реставрована.

У другій половині XIX ст. європейським країнам довелося визнати фактичну рівноправність з ними на світовому рівні США, які з 1880-х рр. посіли перше місце у світі за рівнем економічного розвитку. Разом з тим, і в цьому столітті процес утворення

національних держав у Європі активно продовжувався: на початку 70-х рр. через зовнішні війни та об'єднання дрібних країн з німецьким та італійським населенням з'явилися нові держави Німеччина та Італія. Німецька імперія швидко стала наймогутнішою країною Європи. Завдяки підтримці з боку Росії здобули незалежність від турок народи Балканського півострова (поява Греції, Румунії, Сербії, Чорногорії, Болгарії).

Підбиваючи деякі підсумки історичного розвитку міжнародних відносин до XX століття, потрібно виділити **наступне**:

По-перше, тривалий час міжнародні відносини носили характер міжплемінних відносин, і навіть з виникненням держави плем'я чи група племен, племінний союз, залишаються одними з найважливіших акторів на міжнародній арені. Однак про існування систем міжнародних відносин у той період навряд чи можливо казати.

По-друге, тенденції розвитку людства призвели до розвитку і розширення державотворчих процесів у різних місцях світу, внаслідок чого держава поступово заміщає плем'я як головного суб'єкта міжнародних відносин. Незважаючи на те, що вже на племінний етап міжнародних відносин припадає формування звичаїв так званого права народів, або, надалі, міжнародного права, а також зачатків дипломатії та стратегії, усе це може отримати належні умови розвитку і сягнути свого апогею тільки за умов домінування державного суб'єкту міжнародних відносин. Саме в державах з'являються відповідні професійні служби, що виробляють і реалізують її зовнішньополітичний курс. Держави настільки міцно закріплюються в людському суспільстві, що час від часу виникає певна проблема, чи можна відносини між ними йменувати міжнародними: адже численні приклади свідчать, що на одному історичному етапі у одного народу могло бути кілька державних утворень, які часто знаходились між собою в конфліктній взаємодії.

По-третє, саме міждержавні контакти дозволяли формувати стійкі міжнародні системи на субрегіональному і регіональному рівні.

По-четверте, дані системи мали тенденцію до розширення, вступаючи в контакти з іншими великими регіональними системами.

По-п'яте, зазначений процес знаходився у прямо пропорційній залежності від науково-технічного прогресу, який дозволяв швидше і якісніше проводити ці контакти. Відповідно активізація науково-технічної думки значно сприяла інтенсифікації зближення різних регіонів планети. По-шосте, Великі географічні відкриття та капіталістичний розвиток утворили стабільний набір зв'язків між регіонами світу і призвели до поділу планети між провідними державами, переважно європейськими. Вони сформували європоцентричну модель міжнародного порядку – вперше в історії на глобальному рівні. Наприкінці XIX ст. фактично існувала глобальна багатополярна система міжнародних відносин, де головними полюсами сили були Німеччина, Велика Британія, Франція, Австро-Угорщина, Росія, США та Японія ("світовий концерт націй").

Тема 2. Етапи та особливості міжнародних відносин в 1914-1945 рр.

Питання лекції:

1. Причини Першої світової війни. Загострення відносин між провідними державами.
2. Паризька мирна конференція 1919-1920 рр. Версальський договір з Німеччиною.
3. Причини та наслідки Другої світової війни.

1. Причини Першої світової війни. Загострення відносин між провідними державами.

Для кожної країни існували певні **причини для розв'язання Першої світової війни**. Наростання політичної кризи у світі, загострення капіталістичних протиріч наприкінці 19 ст. і особливо на початку 20 ст., призвели до створення в Європі двох ворожих воєнно-політичних союзів: Антанти, що об'єднувала Англію, Францію, Росію та "Троїстого союзу", до складу якого входили Німеччина, Австро-Угорщина та Італія. Перша Світова війна різко загострила всі суперечності капіталізму, у тому числі й внутрішні суперечності країн-учасниць війни, створила в них обстановку революційної кризи.

Основною причиною Першої світової війни було небачене загострення суперечностей між провідними країнами світу, внаслідок нерівномірності їх економічного розвитку, змінилося співвідношення сил у світовій економічній системі.

Безпосереднім приводом для війни стало вбивство 28 червня 1914 року в Сараєві австрійського герцога Франца Фердинанда сербським студентом Гаврилом Принципом.

Причини Першої світової війни наступні:

- загострення суперечностей між провідними державами світу внаслідок нерівномірності їх економічного та соціально-політичного розвитку.
- загарбання нових територій, контроль над ринками збуту та джерелами сировини.
- гонка озброєнь.
- наявність у міжнародних відносинах двох ворогуючих блоків – Троїстого союзу та Антанти.

Троїстий союз – військово-політичний блок, до складу якого входили Німеччина, Австро-Угорщина й Італія (спрямований проти Франції та Росії).

Антанта – військово-політичний блок, до складу якого входили Велика Британія, Франція й Росія.

- бажання урядів ворогуючих країн відвернути увагу народу від внутрішніх проблем.

- боротьба проти національно-визвольних та соціальних рухів.

Характер війни – загарбницький, несправедливий для всіх сторін — учасників війни.

Плани країн — учасниць війни наступні:

Росія сподівалася в майбутній війні захопити Галичину, Буковину та Закарпаття, Австро-Угорщина розраховувала відібрати у Росії Поділля і Волинь, Німеччина також претендувала на більшість найродючіших українських земель, які належали Російській імперії. Усі воюючі сторони у Першій світовій війні обстоювали винятково власні інтереси і були байдужими до національних прагнень українського народу. Водночас усі вони неодноразово заявляли, що війна ведеться заради визволення малих народів, до яких зараховували і український.

2. Паризька мирна конференція 1919-1920 рр. Версальський договір з Німеччиною.

Початок роботи конференції. 18 січня 1919 р. президент Франції Р. Пуанкаре офіційно відкрив Паризьку мирну конференцію. Він заявив «панове, рівно сорок вісім років тому у Дзеркальній залі Версальського палацу було проголошено Німецьку імперію. Сьогодні ми зібралися тут для того, щоб зруйнувати та змінити все, що було створено того дня». Спершу відбулося засідання «ради десятих», а пізніше, з березня 1919 р., її заступила *«рада чотирьох»* до якої входили прем'єр-міністр Великої Британії **Д. Ллойд Джордж**, французький прем'єр **Ж. Клемансо**, президент США **В. Вільсон** та прем'єр-міністр Італії **В. Орландо**.

«14 пунктів». 8 січня 1918 р. В. Вільсон оприлюднив свої «14 пунктів», в яких виклав основні принципи побудови повоєнного світу. Вони містили відмову від таємної дипломатії, проголошували свободу торгівлі та мореплавства, визнання прав народів на самовизначення, стверджували необхідність роззброєння. «14 пунктів» також передбачали вивід німецьких військ з усіх окупованих ними територій, надання автономії народам Австро-Угорщини й Османської імперії, відновлення незалежності Польщі, *створення Ліги Націй*, як єдиного гаранта майбутнього миру.

Версальський договір. 28 червня 1919 р. у Версалі було підписано мирний договір між Німеччиною та державами переможцями. Набрав чинності договір **10 січня 1920 р.** Відповідно до статей договору, кордони Німеччини зазнавали значних змін. Французькі провінції Ельзас і Лотарингія, загарбані Німеччиною 1870 р., передавалися Франції. До неї також перейшли копальні в Саарській області. Ліве узбережжя Рейну було на 15 років окуповане союзниками. Зона на схід від Рейну на 50 км. Підлягала повній демілітаризації. Бельгія отримувала округи Ейпен, Мальмеді, Морене. До Данії переходила північна частина Шлезвігу. Польща отримала Познань, райони Померанії, Західної та Східної Пруссії, частину Верхньої Сілезії; Гданськ (Данциг) ставав вільним містом під урядуванням Ліги Націй. Німецькі колонії Того й Камерун перейшли до Великої Британії та Франції. Велика Британія отримала також Танганьїку (колишню Німецьку Східну Африку), Бельгія – Руанду та Бурунді.

За Японією було закріплено Маршаллові, Маріанські та Каролінські острови в Тихому океані, а також китайську область Цзяочжоу та концесію в Шаньдуні. За Версальським договором, винуватцями у війні було оголошено Німеччину та її союзників. На них було покладено виплату репарацій. Сума репарацій була узгоджена лише 1921 р. на Лондонській конференції і становила 132 млрд. золотих марок. Франція одержувала 52 %, Велика Британія – 22 %, Італія – 10 % загальної суми. Версальський договір забороняв загальну військову повинність у Німеччині, не дозволяв їй тримати підводний флот, військову та морську авіацію. Чисельність армії, що скликалася на добровільних засадах, не повинна була перевищувати 100 тис. вояків.

Мирні договори із союзниками Німеччини. 10 вересня 1919 р. був підписаний Сен-Жерменський договір з Австрією. За його умовами колишня Австро-Угорська імперія припинила існування. Частина Південного Тіролю переходила до Італії. Чехія та Моравія ставали частинами нової держави – Чехословаччини. Буковина передавалася Румунії. Австрії дозволялося мати 30-тисячну армію, її флот переходив до союзників.

27 листопада 1919 р. у Нейї був укладений договір з Болгарією, частина території якої відходила до Югославії та Румунії. Чисельність армії обмежувалося 20 тис. вояків.

4 червня 1920 р. у Великому Тріанонському палаці у Версалі було укладено мирний договір з Угорщиною, за яким Хорватія, Бачка та західна частина Банату передавалися Югославії; Трансільванія та східна частина Банату – Румунії; Словаччина та Закарпатська Україна – Чехословаччині. Угорщині дозволялося мати армію не більше як

33 тис. вояків.

10 серпня 19120 р. був укладений Севрський договір з Туреччиною. За його умовами оформлювався розподіл Османської імперії, яка втрачала 80% своїх володінь (Палестину, Трансйорданію, Ірак, Сирію, Ліван та ін.). За чорноморськими протоками було встановлено міжнародний контроль країнами Антанти. Протоки роззброювалися, а будь-які нечорноморські держави діставали право безборонного проходу крізь них військових кораблів.

3. Причини та наслідки Другої світової війни.

На думку Вінстона Черчилля, Друга світова війна являє собою заключний епізод ланцюга взаємопов'язаних і взаємно обумовлених подій, які радикально змінили світовий порядок. Стосовно Європи він назвав цей період «Другою тридцятилітньою війною» (1914-1945 роки).

Головними причинами війни стали політичні суперечності, породжені недосконалою Версальською системою та агресивна політика захоплення нацистської Німеччини, Японської імперії та Італії. Версальська система – це система мирних договорів, підписаних державами-переможцями Першої світової війни – Великою Британією, Французькою республікою, США і Японською імперією.

Версальська система була також розрахована на закріплення післявоєнного поділу світу і спрямована не тільки проти переможених держав, але й проти національно-визвольного руху в колоніях і залежних країнах.

Причини Другої Світової війни:

- 1) загострення суперечностей між великими державами внаслідок економічної кризи 1929-1932рр.,
- 2) бажання перерозподілу світу між Німеччиною, Італією та Японією, а з іншого боку бажання збереження існуючого стану речей з боку США, Англії та Франції.
- 3) невдоволення Німеччиною існування Версальського договору
- 4) політика „умиротворення агресора”.

1 вересня 1939 року фашистська Німеччина розпочала Другу світову війну, яка за руйнуваннями і людськими жертвами значно перевищила втрати Першої світової війни. Господарство воюючих країн було переведено на воєнні рейки, пріоритетним стало виробництво зброї, боєприпасів, бойової техніки.

2 вересня 1945 р. закінчилася найкровопролитніша в історії людства друга світова війна, в якій перемогла антифашистська коаліція народів і держав.

Ця перемога мала історичне значення.

1. Це була перемога прогресивних сил людства над фашистською реакцією, над державною системою німецько-нацистської та японсько-мілітаристської тиранії й поневолення народів, над нелюдською ідеологією фашизму. В досягнення перемоги найвагоміший внесок зробили народи й армії передусім СРСР, США, Англії, Франції та Китаю. Важливу роль відіграли інші Об'єднані Нації — члени антигітлерівської коаліції. Назавжди ввійшли в історію героїчні дії Польської й Чехословацької армій, що воювали разом з Червоною Армією, мужня боротьба партизанів, патріотів-підпільників, учасників рухів Опору в Албанії, Болгарії, Югославії, Франції, Греції та інших окупованих фашистами країнах.

2. Вирішальний внесок у перемогу зробив Радянський Союз. Червона Армія розгромила й взяла в полон 507 (з 587) німецьких дивізій і близько 100 дивізій сателітів Німеччини, знищила приблизно 75% її бойової техніки. Понад 10 млн. німецьких солдатів і офіцерів навіки залишилися в радянській землі. Союзники розгромили 176 дивізій

гітлерівського райху та його сателітів.

У нещадних битвах збройні сили СРСР зламали хребет головним силам гітлерівців. Фашистські війська так і не здобули Москви, Ленінграда, Сталінграда. Зате Червона Армія штурмом оволоділа Берліном, а перед цим — Бухарестом, Будапештом, Віднем, визволила Варшаву, Прагу тощо.

3. Перемога була досягнута великою кров'ю в найбільшій в історії людства війні. В цій війні брали участь народи 61 держави, понад 80% людства. Бойові дії проходили на території 40 країн Європи, Азії та Африки. Було мобілізовано понад 110 млн. чоловік, за неповними даними, вбито більше ніж 31 млн. військовослужбовців і понад 32 млн. цивільного населення, 35 млн. чоловік поранено.

Радянський Союз втратив 27 млн. чоловік убитими (далеко не остаточна цифра), Німеччина — 13,6 млн., Китай — понад 10 млн., Польща — 6 млн., Японія — 2 млн., США — 405 тис., Англія — 375 тис. тощо. Тільки в Україні гітлерівці вбили 4 млн. мирних жителів, понад 2,2 млн. примусово вигнали на роботу в Німеччину.

4. Перемога антифашистської коаліції привела до кардинальних змін у міжнародних відносинах та у внутрішньому житті більшості країн світу. Вона врятувала народи світу від фашистського поневолення, відкрила шлях до демократичних перетворень. Червона Армія визволила від фашистського рабства 10 країн Європи й частково 2 країни в Азії (загалом з населенням близько 200 млн. чоловік). Понад 1 млн. радянських солдатів та офіцерів загинули в боях за їхню свободу, в тому числі в Польщі — понад 600 тис. чоловік, Чехословаччині — 140 тис., Угорщині — 140 тис., Румунії — 69 тис., Австрії — 26 тис., Югославії — 8 тис., Китаї — 8 тис., у Німеччині — 102 тис. чоловік тощо.

5. Перемога відкрила шлях до могутнього піднесення національно-визвольного руху в Азії, Африці та Латинській Америці, врешті-решт привела до розпаду колоніальної системи. На її уламках пізніше виникла понад 100 нових держав. 6. Перемога підтвердила життєву необхідність для всього людства міждержавного співробітництва заради миру. І нині гарантом міжнародної безпеки залишаються співробітництво і взаєморозуміння демократичних держав, передусім великих ядерних держав сучасності.

7. Перемога в другій світовій війні сприяла підвищенню міжнародного авторитету Радянського Союзу, посиленню його впливу на світову політику. Якщо перед війною СРСР підтримував дипломатичні відносини з 25 державами, а в червні 1941 р. — тільки з 10, то в роки війни 32 країни офіційно встановили з ним нормальні зв'язки. В кінці війни Радянський Союз мав дипломатичні відносини з 52 державами. (В 1990 р. це число досягло 143.) Жодна серйозна міжнародна проблема вже не могла вирішуватися без Радянського Союзу. Після розпаду СРСР в 1991 р. торжество й славу Перемоги свято бережуть народи незалежних держав, що постали на його території.

ПЛАНІ ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ, ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ТА ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ, УМІНЬ ТА НАВИЧОК ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Семінарське заняття 1. Етапи та особливості міжнародних відносин у Давнину, Середні віки та Новий час. Етапи та особливості міжнародних відносин в 1914-1945 рр.

Ціль заняття – засвоєння студентами етапів та особливостей розвитку міжнародних відносин у Стародавні часи, Середні віки та у Новий час. Розгляд подій на початку Першої світової війни. Обговорення причин та наслідків війни.

Завдання – студенти готують відповіді на питання семінарського заняття. Потім по черзі обґрунтовують свою точку зору. Після обговорення першого питання викладач підводить підсумки. Потім обговорюється друге питання і т.д.

План семінару / Питання для обговорення

1. Етапи та особливості міжнародних відносин у Давнину, Середні віки та Новий час.
2. Головні принципи Вестфальської системи міжнародних відносин.
3. Перша світова війна як головний фактор світової політики 1914-1918 рр.
4. Причини та початок Другої світової війни. Головні підсумки Другої світової війни.

Список літератури для підготовки до семінарського заняття

1. Кучменко Е. М. Історія міжнародних відносин першої половини ХХ ст. : у 2 ч. К. : ІПК ДСЗУ, 2007. Ч. 1. 369 с.; Ч. 2. 386 с.
2. Мальський М. З. Теорія міжнародних відносин. К.: Знання, 2007. 461 с.
3. Мировая политика: Учеб. пособ. М.: ГУ–ВШЭ, 2007. 556 с.
4. Мировая политика и международные отношения: Учеб. пособ. СПб.: Питер, 2008. 448 с.
5. Пронь С.В. Міжнародні відносини та зовнішня політика. 1914-1991 роки: Навч. посіб. Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2009. 140 с.
6. Брандедж Д. Крестовые походы. Священные войны Средневековья. М.: ЗАО «Центрполиграф», 2011. 320 с.
7. Бабурин С. Н. Мир империй: Территория государства и мировой порядок. СПб.: Изд-во Р. Асланова «Юридический центр Пресс», 2005. 769 с.

Семінарське заняття 2. Формування біполярного світу. Перша фаза Холодної війни (друга половина 1940-х – 1960-ті роки). Міжнародні відносини та світова політика в роки «розрядки» та другої фази Холодної війни (1970-ті – 1991 рр.).

Ціль заняття – засвоєння студентами матеріалу щодо причин формування біполярного світу та вступу у першу фазу Холодної війни. Обговорення сутності міжнародних відносин та світової політики в роки «розрядки» та другої фази Холодної війни.

Завдання – студенти готують відповіді на питання семінарського заняття. Потім по

черзі обґрунтовують свою точку зору. Після обговорення першого питання викладач підводить підсумки. Потім обговорюється друге питання і т.д.

План семінару / Питання для обговорення

1. Ялтинсько-Потсдамська система міжнародних відносин.
2. Головні тенденції розвитку міжнародних відносин у 1950-1960-ті рр.
3. Передумови розрядки міжнародної напруги (детанту).
4. Розпад СРСР та СФРЮ. Крах біполярної структури світу.

Список літератури для підготовки до семінарського заняття

1. Бадах Ю. Г. «Холодна війна» та її виміри (1946-1991). К.: КНТЕУ, 2009. – 456 с.
2. Быков О. Н. Международные отношения: Трансформация глобальной структуры. М.: Наука, 2003. 573 с.
3. Ваисс М. Международные отношения после 1945 года. М.: Издательский дом «Городец», 2005. 336 с.
4. Зінченко А. Л. Історія дипломатії: від давнини до Нового часу. К.: Проза, 2005. 560 с.
5. Кальвокоресси П. Мировая политика после 1945 года: В 2-х кн. М.: Междунар. отношения, 2000. 464 с.
6. Коппель О. А. Міжнародні відносини ХХ століття. К.: Школяр, 1999. 255 с.
7. Коппель О. А. Міжнародні системи. Світова політика. К.: ФАДА, ЛТД. 2001. 224 с.

Семінарське заняття 3. Процеси європейської інтеграції у другій половині ХХ ст. Система міжнародних відносин Центрально-Східної Європи у другій половині ХХ ст.

План семінару / Питання для обговорення

1. Створення і розвиток ЄАВТ у 1960 – 1970-ті рр. ХХ ст.
2. Вирішення територіальних проблем у ЦСЄ в середині 1940-х рр.
3. Вплив радянської «перебудови» на зовнішньополітичні орієнтири країн Східної Європи.

Ціль заняття – засвоєння студентами матеріалу щодо створення та розвитку ЄАВТ у 1960-1970-ті рр. ХХ ст. Розгляд подій щодо радянської «перебудови» на зовнішньополітичні орієнтири країн Східної Європи.

Завдання – студенти готують відповіді на питання семінарського заняття. Потім по черзі обґрунтовують свою точку зору. Після обговорення першого питання викладач підводить підсумки. Потім обговорюється друге питання і т.д.

Список літератури для підготовки до семінарського заняття

1. Міжнародні відносини та світова політика: Підручник. К.: ВПЦ «Київський університет», 2010. 863 с.
2. Наринский М. М. История международных отношений, 1954-1975: Учеб. пособ. М.: РОССПЭН, 2004. 263 с.
3. Пронь С.В. Міжнародні відносини та зовнішня політика. 1914-1991 роки: Навч. посіб. Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2009. 140 с.
4. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України (від давніх часів до наших днів):

Підручник К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. 464 с.

5. Барышников Д. Н. Конфликты и мировая политика. М.: АСТ, 2008. 384 с.

6. Горохов В. Н. История международных отношений. 1918-1939: Курс лекций. М.: Изд-во МГУ, 2004. 287 с.

7. Современные глобальные проблемы мировой политики. М.: Аспект Пресс, 2009. 256 с.

Семінарське заняття 4. Американська система міжнародних відносин у другій половині XX ст. Міжнародні відносини на Близькому і Середньому Сході та в Африці у другій половині XX ст.

Ціль заняття – засвоєння студентами матеріалу щодо функціонування американської системи міжнародних відносин у другій половині XX ст. Розгляд подій щодо міжнародних відносин на Близькому і Середньому Сході та в Африці у другій половині XX ст.

Завдання – студенти готують відповіді на питання семінарського заняття. Потім по черзі обґрунтовують свою точку зору. Після обговорення першого питання викладач підводить підсумки. Потім обговорюється друге питання і т.д.

План семінару / Питання для обговорення

1. Основи зовнішньої політики США у другій половині XX ст.
2. Латиноамериканська політика західноєвропейських держав у повоєнний період.
3. Міжнародні відносини на Близькому і Середньому Сході наприкінці 80-х - на початку 90-х рр.
4. Активізація африканської дипломатії в ООН на початку 1960-х рр.

Список літератури для підготовки до семінарського заняття

1. Кальвокоресси П. Мировая политика после 1945 года: В 2-х кн. М.: Междунар. отношения, 2000. 464 с.
2. Коппель О. А. Міжнародні відносини XX століття. К.: Школяр, 1999. 255 с.
3. Коппель О. А. Міжнародні системи. Світова політика. К.: ФАДА, ЛТД. 2001. 224 с.
4. Мальський М. З. Теорія міжнародних відносин. К.: Знання, 2007. 461 с.
5. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1980-2000-ні роки): підруч. К.: Либідь, 2001. 622 с.
6. Міжнародні відносини і зовнішня політика. К.: Либідь, 2001. 265 с.
7. Бжезінський З. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи. Львів: Лілея-НВ, 2000. 236 с.
8. Бжезінський З. Вибір: світове панування чи світове лідерство. К.: Вид. Дім «Києво-Могилянська академія», 2006. 203 с.
9. Лиман С. И. Идеи в латах: Запад или Восток? Средневековье в оценках медиевистов Украины (1804 - первая половина 1880-х гг.). Х.: ХГАК, 2009. 688 с.

Семінарське заняття 5. Міжнародні відносини в Азії та АТР у другій половині XX ст. Основні параметри сучасної системи міжнародних відносин. Європейська система міжнародних відносин на початку XXI ст.

Ціль заняття – засвоєння студентами матеріалу щодо формування міжнародних відносин в Азії та АТР у другій половині XX ст. Розгляд основних параметрів сучасної системи міжнародних відносин та Європейської системи міжнародних відносин на початку XXI ст.

Завдання – студенти готують відповіді на питання семінарського заняття. Потім по черзі обґрунтовують свою точку зору. Після обговорення першого питання викладач підводить підсумки. Потім обговорюється друге питання і т.д.

План семінару / Питання для обговорення

1. Міжнародні відносини у Південній і Південно-Східній Азії в 1950-х – на початку 1960-х рр.
2. Зовнішня політика Китайської Народної Республіки в кінці 1940-х – 1970-ті рр.
3. Європейська система міжнародних відносин: базові компоненти та динаміка розвитку.
4. Загострення дискусій в ЄС з ключових питань міжнародних відносин.

Список літератури для підготовки до семінарського заняття

1. Мальський М. З. Теорія міжнародних відносин. К.: Знання, 2007. 461 с.
2. Мартиненко А. К. Міжнародні відносини 1945-1975 років: навчальний посібник. К.: Ліра-К, 2007. 366 с.
3. Мировая политика: Учеб. пособ. М.: ГУ–ВШЭ, 2007. 556 с.
4. Мировая политика и международные отношения: Учеб. пособ. СПб.: Питер, 2008. 448 с.
5. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1980-2000-ні роки): підруч. К.: Либідь, 2001. 622 с.
6. Бжезінський З. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи. Львів: Лілея-НВ, 2000. 236 с.
7. Павлюк В. В. Новітня історія країн Західної Європи та Північної Америки (1918-1945). URL:
<https://lib.oa.edu.ua/.../history/Павлюк%20Новітня%20історія%20країн%20Західно>.

Семінарське заняття 6. Міжнародні відносини на пострадянському просторі. Міжнародні відносини на Близькому і Середньому Сході та в Африці на початку XXI ст.

Ціль заняття – засвоєння студентами матеріалу щодо формування міжнародних відносин на пострадянському просторі та на Близькому і Середньому Сході та в Африці на початку XXI ст.

Завдання – студенти готують відповіді на питання семінарського заняття. Потім по черзі обґрунтовують свою точку зору. Після обговорення першого питання викладач підводить підсумки. Потім обговорюється друге питання і т.д.

План семінару / Питання для обговорення

1. Економічно-соціальні характеристики пострадянського простору та інтеграційні процеси.
2. Загальна характеристика регіональних систем міжнародних відносин.

3. Становище держав Африки у сучасній системі міжнародних відносин.

Список літератури для підготовки до семінарського заняття

1. Коппель О. А. Міжнародні системи. Світова політика. К.: ФАДА, ЛТД. 2001. 224 с.
2. Мальський М. З. Теорія міжнародних відносин. К.: Знання, 2007. 461 с.
3. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1980-2000-ні роки): підруч. К.: Либідь, 2001. 622 с.
4. Міжнародні відносини і зовнішня політика. К.: Либідь, 2001. 265 с.
5. Міжнародні відносини та світова політика: Підручник. К.: ВПЦ «Київський університет», 2010. 863 с.
6. Крушинський В. Ю., Манжола В. А. Міжнародні відносини та світова політика. 1945-1980. Дати. Події. Факти. URL: <https://www.twirpx.com/file/1095133/>

Семінарське заняття 7. Міжнародні відносини в Азії та АТР на початку ХХІ ст. Зовнішня політика США, Канади та американська система міжнародних відносин на початку ХХІ ст.

Ціль заняття – засвоєння студентами матеріалу щодо формування міжнародних відносин в Азії та АТР на початку ХХІ ст. Обговорення питань щодо зовнішньої політики США, Канади та американської системи міжнародних відносин на початку ХХІ ст.

Завдання – студенти готують відповіді на питання семінарського заняття. Потім по черзі обґрунтовують свою точку зору. Після обговорення першого питання викладач підводить підсумки. Потім обговорюється друге питання і т.д.

План семінару / Питання для обговорення

1. Загальна характеристика регіональних систем міжнародних відносин в Азії та АТР.
2. Основи зовнішньої політики держав Південної Азії.
3. Зовнішньополітична доктрина США на сучасному етапі.
4. Міжамериканська система міжнародних відносин.

Список літератури для підготовки до семінарського заняття

1. Мальський М. З. Теорія міжнародних відносин. К.: Знання, 2007. 461 с.
2. Мартиненко А. К. Міжнародні відносини 1945-1975 років: навчальний посібник. К.: Ліра-К, 2007. 366 с.
3. Мировая политика: Учеб. пособ. М.: ГУ-ВШЭ, 2007. 556 с.
4. Мировая политика и международные отношения: Учеб. пособ. СПб.: Питер, 2008. 448 с.
5. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1945–1970-ті роки): підруч. К.: Либідь, 1999. 558 с.
6. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1980-2000-ні роки): підруч. К.: Либідь, 2001. 622 с.
7. Павлюк В. В. Новітня історія країн Західної Європи та Північної Америки (1918-1945). URL: <https://lib.oa.edu.ua/.../history/Павлюк%20Новітня%20історія%20країн%20Західно>.

Семінарське заняття 8. Зовнішня політика України після проголошення незалежності

Ціль заняття – засвоєння студентами матеріалу щодо формування міжнародних відносин в Україні та вибір вектору розвитку зовнішньої політики України після проголошення незалежності.

Завдання – студенти готують відповіді на питання семінарського заняття. Потім по черзі обґрунтовують свою точку зору. Після обговорення першого питання викладач підводить підсумки. Потім обговорюється друге питання і т.д.

План семінару / Питання для обговорення

1. Правові засади зовнішньої політики незалежної України.
2. Місце США та України у системі зовнішньополітичних пріоритетів.
3. Відносини України з країнами Західної Європи.

Список літератури для підготовки до семінарського заняття

1. Мальський М. З. Теорія міжнародних відносин. К.: Знання, 2007. 461 с.
2. Мировая политика и международные отношения: Учеб. пособ. СПб.: Питер, 2008. 448 с.
3. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1945–1970-ті роки): підруч. К.: Либідь, 1999. 558 с.
4. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1980-2000-ні роки): підруч. К.: Либідь, 2001. 622 с.
5. Щербак Ю. Україна: виклик і вибір: перспективи України в глобалізованому світі XXI століття / Ю. Щербак. К.: Дух і Літера, 2003. 578 с.
6. Шамраєва В. Становлення відносин між Україною та ЄС (перша половина 1990-х років). URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Apdu_O/2009_1
7. Шамраєва В. М. Спільна міграційна політика ЄС в контексті євроінтеграційних устремлінь України. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2009_2_40

САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Тема 1. Етапи та особливості міжнародних відносин у Давнину, Середні віки та Новий час

Питання до теми самостійної роботи:

1. Визначте основні елементи навчальної дисципліни, яка вивчає міжнародні відносини та світову політику.
2. Коли і чому міжнародні відносини як комплекс взаємин між державами поступаються місцем світовій політиці?
3. Який міжнародний договір прийнято вважати першою історично документованою міжнародною угодою?
4. Зробіть порівняльний аналіз особливостей організації міжнародних зв'язків в Стародавній Греції й у Стародавньому Римі.
5. Яку роль в Середні віки мала, так звана «шлюбна дипломатія»?
6. Коли і які саме колоніальні держави уклали перший в історії договір про розподіл сфер впливу в світі?
7. Визначте ключові особливості Вестфальської системи міжнародних відносин?
8. Чим Віденська система міжнародних відносин відрізнялася від Вестфальської?

Література:

1. Басовская Н. И. Столетняя война: леопард против лилии / Н.И. Басовская. М.: Астрель; АСТ, 2003. 428 с.
2. Брандедж Д. Крестовые походы. Священные войны Средневековья / Д. Брандедж. М.: ЗАО «Центрполиграф», 2011. 320 с.
3. Веджвуд С. В. Тридцатилетняя война / С. В. Веджвуд. М.: АСТ, 2013. 576 с.
4. Зінченко А. Л. Історія дипломатії: від давнини до Нового часу / А. Л. Зінченко. К.: Проза, 2005. 560 с.
5. Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку XX ст.): Навч. посіб. / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Т. І. Плазова. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2013. 139 с.
6. Ревякин А. В. История международных отношений в Новое время: Учеб. пособ. М.: РОССПЭН, 2004. 262 с.

Тема 2. Етапи та особливості міжнародних відносин в 1914-1945 рр.

Питання до теми самостійної роботи:

1. Якими були причини Першої світової війни?
2. Як ситуація на фронтах Першої світової війни впливала на дипломатичні ініціативи воюючих і нейтральних держав?
3. Охарактеризуйте «14 пунктів В. Вільсона», як проект мирного договору.
4. Визначте ключові особливості та періоди існування Версальсько-Вашингтонської системи.
5. У чому полягали основні протиріччя та недоліки Версальсько-Вашингтонської системи?
6. Проаналізуйте причини і етапи Другої Світової війни.

7. Охарактеризуйте процес формування і діяльність антифашистської коаліції.

Література:

1. Газін В. П. Економіка та зовнішня політика Веймарської республіки (1925-1933 рр.): Східноєвропейські аспекти / В. П. Газін. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільськ. держ. пед. ун-т, 1999. 152 с.
2. Горохов В. Н. История международных отношений. 1918-1939: Курс лекций / В. Н. Горохов. М. : Изд-во МГУ, 2004. 287 с.
3. Дюрозель Ж.-Б. Історія дипломатії від 1919 року до наших днів / Ж.-Б. Дюрозель. К.: Основи, 1995. 903 с.
4. Іваницька О. П. Історія міжнародних відносин (1918-1945 роки): Навч. посіб. / О. П. Іваницька. К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. 632 с.
5. Кучменко Е. М. Історія міжнародних відносин першої половини ХХ ст. : у 2 ч. / Е. М. Кучменко. К. : ІПК ДСЗУ, 2007. Ч. 1. 369 с.; Ч. 2. 386 с.
6. Фалин В. М. Второй фронт: Антигитлеровская коалиция. Конфликт интересов / В. М. Фалин. М. : Центрполиграф, 2000. 574 с.
7. Цветков Г.М. Міжнародні відносини й зовнішня політика в 1917-1945 рр.: Навч. посіб. / Г. М. Цветков. К.: Либідь, 1997. 232 с.

Тема 3. Формування біполярного світу. Перша фаза Холодної війни (друга половина 1940-х – 1960-ті роки).

Питання до теми самостійної роботи:

1. В чому сутність і особливості Ялтинсько-Потсдамської системи міжнародних відносин?
2. Визначте основні елементи Бреттон-Вудської міжнародної системи організації грошових відносин і торговельних розрахунків.
3. Охарактеризуйте причини, етапи створення ФРН і НДР і вплив «німецького питання» на міжнародні відносини.
4. Визначте головні причини і сутність Холодної війни.
5. Розкрийте процес підготовки і створення НАТО.
6. Якими були ключові тенденції розвитку міжнародних відносин у світі в 1950-60-і роки.
7. Охарактеризуйте причини загострення і наслідки протиріч всередині НАТО в 1960-і роки.

Література:

1. Бадах Ю. Г. «Холодна війна» та її виміри (1946-1991) / Ю. Г. Бадах. К.: КНТЕУ, 2009. – 456 с.
2. Кальвокоресси П. Мировая политика после 1945 года: В 2-х кн. / П. Кальвокоресси. М.: Междунар. отношения, 2000. 464 с.
3. Малик Я. Й. Організація Північноатлантичного Договору: зміст і характер діяльності: навчальний посібник / Я. Й. Малик, Ю. М. Мороз. Львів: ПАІС, 2006. 90 с.
4. Мартиненко А. К. Міжнародні відносини 1945-1975 років: навчальний посібник / А. К. Мартиненко, Б. А. Мартиненко. К.: Ліра-К, 2007. 366 с.
5. Міжнародні відносини та світова політика: Підручник / Кер. авт. кол. В. Ю.

Крушинський; за ред. В. А. Манжоли. К.: ВПЦ «Київський університет», 2010. 863 с.

6. Наринский М. М. История международных отношений, 1954-1975: Учеб. пособ. / М. М. Наринский. М. : РОССПЭН, 2004. 263 с.

7. Пронь С.В. Міжнародні відносини та зовнішня політика. 1914-1991 роки: Навч. Посіб / С. В. Пронь. Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2009. 140 с.

Тема 4. Міжнародні відносини та світова політика в роки «розрядки» та другої фази Холодної війни (1970-ті – 1991 рр).

Питання до теми самостійної роботи:

1. Дати визначення поняттю «детант», як змісту світової політики кінця 1960-х - 1970-х рр.
2. Охарактеризуйте значення радянсько-американських угод першої половини 1970-х рр.
3. У чому полягала суть «Нової східної політики» соціал-демократичного керівництва ФРН?
4. Чому підписання «Заключного акту Наради з безпеки і співробітництва в Європі» в Гельсінкі прийнято вважати кульмінацією процесу розрядки міжнародної напруженості?
5. У чому полягали основні причини краху політики розрядки?
6. Як «нове політичне мислення» і «перебудова» в СРСР сприяли налагодженню радянсько-американського діалогу у другій половині 1980-х рр.?
7. Охарактеризуйте причини розпуску ОВД, РЕВ, розпаду СРСР і завершення «Холодної війни».

Література:

1. Джонсон П. Современность. Мир с двадцатых по девяностые годы: в 2-х т. / П. Джонсон; пер. с англ. В. Атанасов, Д. Матев. – М.: Анобис, 1995.
2. Добрынин А. Ф. Сугубо доверительно. Посол в Вашингтоне при шести президентах США (1962-1986 гг.). М.: Автор, 1996. 688 с.
3. Кальвокоресси П. Мировая политика после 1945 года: В 2-х кн. / П. Кальвокоресси. М.: Междунар. отношения, 2000. 464 с.
4. Мартиненко А. К. Міжнародні відносини 1945-1975 років: навчальний посібник / А. К. Мартиненко, Б. А. Мартиненко. К.: Ліра-К, 2007. 366 с.
5. Міжнародні відносини та світова політика: Підручник / Кер. авт. кол. В. Ю. Крушинський; за ред. В. А. Манжоли. К.: ВПЦ «Київський університет», 2010. 863 с.
6. Кривонос Р. А. Німеччина у структурі європейської співпраці / Р. А. Кривонос. К.: КНЕУ, 2004. 165 с.
7. Пронь С. В. Міжнародні відносини та зовнішня політика. 1914-1991 роки: Навч. Посіб. / С. В. Пронь. Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2009. 140 с.

Тема 5. Процеси європейської інтеграції у другій половині ХХ ст.

Питання до теми самостійної роботи:

1. Визначте значення створення Західного Союзу і підписання Договору про

економічне, соціальне і культурне співробітництво і колективну оборону як першого багатостороннього інституту безпеки в Західній Європі.

2. Яку роль на ранньому етапі європейської інтеграції відіграли Робер Шуман і Конрад Аденауер?

3. Охарактеризуйте значення і зміст Римських угод 1957 р.

4. Зробіть порівняльний аналіз основних напрямків діяльності Європейського економічного співтовариства та Європейської асоціації вільної торгівлі.

5. У чому полягали головні труднощі та протиріччя другого етапу євроінтеграції (1970-перша половина 1980-х рр.)?

6. Охарактеризуйте значення підписання Єдиного Європейського Акту.

7. Яку роль на новому етапі євроінтеграції відіграло підписання Маастрихтського договору про Європейський Союз і як відбувався процес його реалізації в 1990-і роки?

Література:

1. Іваницька О. П. Зовнішня політика країн Західної Європи та Північної Америки у постбіполярний період (1990-і – 2000-і роки): Навч. Посіб / О. П. Іваницька. К.: Видавничий Дім «Слово», 2012. 720 с.

2. Капитонова Н. К. Приоритеты внешней политики Великобритании (1990-1997) / Н. К. Капитонова. М.: РОССПЭН, 1999. 143 с.

3. Копійка В. В. Європейський Союз: історія і засади функціонування: Навч. посіб. 2-ге вид., виправ. і доп. / Копійка В. В., Шинкаренко Т. І. К., 2012. 759 с.

4. Кривонос Р. А. Німеччина у структурі європейської співпраці / Р. А. Кривонос. К.: КНЕУ, 2004. 165 с.

5. Крушинський В. Ю. Британська Європа чи Європейська Британія: Велика Британія в європейських інтеграційних процесах / В. Ю. Крушинський. К.: ВПЦ «Київській ун-т», 2003. 214 с.

6. Малик Я. Й. Організація Північноатлантичного Договору: зміст і характер діяльності: навчальний посібник / Я. Й. Малик, Ю. М. Мороз. Львів: ПАІС, 2006. 90 с.

7. Мартинов А. Ю. Об'єднання Німеччини: від «Боннської» до «Берлінської» республіки (1990-2005 рр.) / А. Ю. Мартинов. К. : Ін-т історії України НАНУ, 2006. 416 с.

8. Міжнародні інтеграційні процеси сучасності / Філіпенко А. С., Будкін В. С., Дудченко М. А. та ін. К.: Знання України, 2004. 304 с.

9. Яковенко Н. Л. Велика Британія в сучасній системі міжнародних відносин: заявка на європейське лідерство / Н. Л. Яковенко. К.: Науковий світ, 2003. 227 с.

Тема 6. Система міжнародних відносин Центрально-Східної Європи у другій половині XX ст.

Питання до теми самостійної роботи:

1. Як реалізовувалися політичні домовленості про вирішення територіальних проблем в Центрально-Східній Європі в середині 1940-х рр.?

2. У чому полягали причини підпорядкування Радянському Союзу зовнішньої політики країн Центрально-Східної Європи?

3. Визначте причини створення, сутність і основні функції Інформаційного бюро комуністичних партій, Ради Економічної Взаємодопомоги, Організації Варшавського

Договору.

4. Охарактеризуйте причини та міжнародні наслідки радянсько-югославського конфлікту.

5. Як процес десталінізації в СРСР і країнах Центрально-Східної Європи пов'язаний з антикомуністичними виступами в НДР, Польщі, Угорщині?

6. У чому полягала «Доктрина соціалістичного інтернаціоналізму» («Доктрина Брежнєва»)?

7. Як нова радянська «Доктрина невтручання» пов'язана з революціями 1989-1990 рр. у Центрально-Східній Європі?

Література:

1. Валента И. Советское вторжение в Чехословакию 1968 г. / Предисловие А. Дубчека. Перевод с английского. М. Прогресс. 1991. 320с.

2. Гиренко Ю. Сталин – Тито / Ю. Гиренко. М.: Политиздат, 1991. 449 с.

3. Дюррозель Ж.-Б. Історія дипломатії від 1919 року до наших днів / Ж.-Б. Дюррозель. К.: Основи, 1995. 903 с.

4. История антикоммунистических революций конца XX века: Центральная и Юго-Восточная Европа / [отв. ред. Ю. С. Новопашин]; Ин-т славяноведения РАН. Наука, 2007. 397 с.

5. Історія західних та південних слов'ян: XX століття / Є. П.Пугач, С. Ю.Страшнюк, Р. М.Постоловський та ін. Х.: Око, 1998.464 с.

6. Кальвокоресси П. Мировая политика после 1945 года: В 2-х кн. / П. Кальвокоресси. М.: Междунар. отношения, 2000. 464 с.

7. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1945–1970-ті роки): Підруч. / В. А. Манжола, М. М. Білоусов, Л. Ф. Гайдуков та ін. К.: Либідь, 1999. 558 с.

8. Міжнародні відносини та світова політика: Підручник / Кер. авт. кол. В. Ю. Крушинський; за ред. В. А. Манжоли. К.: ВПЦ «Київський університет», 2010. 863 с.

9. Пономарева Е.Г. Новые государства на Балканах: Монография / Е. Г. Пономарева. - М.: МГИМО-Университет, 2010. - 252 с.

10. Постоловський Р. М. Встановлення тоталітарних режимів у країнах Центральної та Південно-Східної Європи (1944–1953): Хрестоматія для студентів історичних факультетів вищих навчальних закладів України / Р. М. Постоловський, Є. П. Пугач, С. Ю. Страшнюк. Харків: Бізнес інформ, 2000. 470 с.

Тема 7. Американська система міжнародних відносин у другій половині XX ст.

Питання до теми самостійної роботи:

1. Поясніть основний зміст зовнішньополітичних доктрин США в другій половині XX століття.

2. Охарактеризуйте причини підписання і головну мету Договору «Про оборону Західної півкулі».

3. У чому полягають основні особливості «Організації американських держав»?

4. Охарактеризуйте причини, хід і міжнародне значення Карибської кризи.

5. Розкрийте особливості міжамериканські політичних відносин в 70-90-і роки.

6. Як відбувався процес торгово-економічної інтеграції країн Латинської Америки?

7. Охарактеризуйте причини та мету створення Північноамериканської угоди про вільну торгівлю (НАФТА).

Література:

1. Бжезінський З. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи / З. Бжезінський. Львів: Лілея-НВ, 2000. 236 с.
2. Бжезінський З. Вибір: світове панування чи світове лідерство / З. Бжезінський. К.: Вид. Дім «Києво-Могилянська академія», 2006. 203 с.
3. Добрынин А. Ф. Сугубо доверительно. Посол в Вашингтоне при шести президентах США (1962-1986 гг.). М.: Автор, 1996. 688 с.
4. Дюррозель Ж.-Б. Історія дипломатії від 1919 року до наших днів / Ж.-Б. Дюррозель. К.: Основи, 1995. 903 с.
5. Іваницька О. П. Зовнішня політика країн Західної Європи та Північної Америки у постбіполярний період (1990-і – 2000-і роки): Навч. Посіб / О. П. Іваницька. К.: Видавничий Дім «Слово», 2012. 720 с.
6. Киссинджер Г. Дипломатія / Г. Киссинджер. М.: Ладомир, 1997. 848 с.
7. Міжнародні відносини та світова політика: Підручник / Кер. авт. кол. В. Ю. Крушинський; за ред. В. А. Манжолі. К.: ВПЦ «Київський університет», 2010. 863 с.
8. Мальков В. Л. Путь к имперству: Америка в первой половине XX в. / В. Л. Мальков. М.: Наука, 2004. 604 с.
9. Фурсенко А. А., Нафтали Т. Безумный риск. Секретная история Кубинского ракетного кризиса 1962 г. М.: РОССПЭН, 2006. 543 с.
10. Сударев В.П. Две Америки после окончания «холодной войны» / В. П. Сударев; Ин-т Латинской Америки РАН. – М.: Наука, 2004. – 205 с.

Тема 8. Міжнародні відносини на Близькому і Середньому Сході та в Африці у другій половині XX ст.

Питання до теми самостійної роботи:

1. Поясніть, завдяки чому здійснилось перетворення Африки на суб'єкт міжнародних відносин?
2. Назвіть причину Ефіопсько-сомалійського конфлікту 1977–1978 рр. та якими були його наслідки?
3. Розкрийте особливості зростання ролі країн Близького і Середнього Сходу в міжнародних відносинах після Другої світової війни.
4. Доведіть причини Четвертої арабо-ізраїльської війни та які були її міжнародні наслідки?
5. В чому полягала сутність операції «Буря в пустелі» і якими були її результати?
6. Поясніть яким чином здійснилося зміцнення міжнародного становища Ізраїлю наприкінці 50-х – на початку 60-х рр.?

Література:

1. Іваницька О. П. Історія міжнародних відносин (1918-1945 роки): Навч. посіб. / О. П. Іваницька. К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. 632 с.
2. Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку XX ст.): Навч. посіб. / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Т. І. Плазова. Львів: Вид-во Львів. політехніки,

2013. 139 с.

3. Кальвокоресси П. Мировая политика после 1945 года: В 2-х кн. / П. Кальвокоресси. М.: Междунар. отношения, 2000. 464 с.

4. Коппель О. А. Міжнародні відносини ХХ століття / О. А. Коппель. О. С. Пархомчук. К.: Школяр, 1999. 255 с.

5. Коппель О. А. Міжнародні системи. Світова політика / О. А. Коппель. О. С. Пархомчук. К.: ФАДА, ЛТД. 2001. 224 с.

6. Кучменко Е. М. Історія міжнародних відносин першої половини ХХ ст. : у 2 ч. / Е. М. Кучменко. К. : ІПК ДСЗУ, 2007. Ч. 1. 369 с.; Ч. 2. 386 с.

7. Горохов В. Н. История международных отношений. 1918-1939: Курс лекций / В. Н. Горохов. М. : Изд-во МГУ, 2004. 287 с.

Тема 9. Міжнародні відносини в Азії та АТР у другій половині ХХ ст.

Питання до теми самостійної роботи:

1. Доведіть, в чому полягає проблема повоєнного мирного урегулювання відносин з Японією у другій половині ХХ століття?

2. Охарактеризуйте основні напрями стратегічного співробітництва Японії та США.

3. Які причини індокитайського конфлікту, їх витоки, сутність та шляхи урегулювання?

4. В чому полягає проблема глобальної безпеки в АТР на рубежі ХХ-ХХІ ст.?

5. Які основні напрями зовнішньої політики країн Південної та Південно-Східної Азії в 50-х – на початку 60-х рр.?

6. В чому особливості зовнішньої політики Туреччини та Ірану в другій половині 40-х – 80- і рр.?

Література:

1. Быков О. Н. Международные отношения: Трансформация глобальной структуры / О. Н. Быков. М.: Наука, 2003. 573 с.

2. Ваисс М. Международные отношения после 1945 года / М. Ваисс. М.: Издательский дом «Городец», 2005. 336 с.

3. Джонсон П. Современность. Мир с двадцатых по девяностые годы: в 2-х т. / П. Джонсон; пер. с англ. В. Атанасов, Д. Матев. М.: Анупис, 1995.

4. Зінченко А. Л. Історія дипломатії: від давнини до Нового часу / А. Л. Зінченко. К.: Проза, 2005. 560 с.

5. Кальвокоресси П. Мировая политика после 1945 года: В 2-х кн. / П. Кальвокоресси. М.: Междунар. отношения, 2000. 464 с.

6. Коппель О. А. Міжнародні відносини ХХ століття / О. А. Коппель. О. С. Пархомчук. К.: Школяр, 1999. 255 с.

7. Коппель О. А. Міжнародні системи. Світова політика / О. А. Коппель. О. С. Пархомчук. К.: ФАДА, ЛТД. 2001. 224 с.

8. Мальський М. З. Теорія міжнародних відносин / М. З. Мальський, М. М. Мацях. К.: Знання, 2007. 461 с.

9. Мартиненко А. К. Міжнародні відносини 1945-1975 років: навчальний посібник / А. К. Мартиненко, Б. А. Мартиненко. К.: Ліра-К, 2007. 366 с.

Тема 10. Основні параметри сучасної системи міжнародних відносин. Європейська система міжнародних відносин на початку XXI ст.

Питання до теми самостійної роботи:

1. В чому полягають глобальні тенденції світової політики на початку XXI ст.?
2. Чим характеризувався перехідний період від біполярної системи міжнародних відносин наприкінці XX – на початку XXI ст.?
3. Охарактеризуйте Європейську систему міжнародних відносин на початку XXI ст.
4. Яка місія Організації безпеки та співробітництва в Європі?
5. Брекзит 2016 р. для Великої Британії з ЄС: загрози та перспективи.
6. Які проблеми виникли в Балканському регіоні після розпаду СФРЮ?

Література:

1. Коппель О. А. Міжнародні системи. Світова політика / О. А. Коппель. О. С. Пархомчук. К.: ФАДА, ЛТД. 2001. 224 с.
2. Кучменко Е. М. Історія міжнародних відносин першої половини XX ст. : у 2 ч. / Е. М. Кучменко. К. : ІПК ДСЗУ, 2007. Ч. 1. 369 с.; Ч. 2. 386 с.
3. Мировая политика и международные отношения: Учеб. пособ. / Под ред. С. А. Ланцова, В. А. Ачкасова. СПб.: Питер, 2008. 448 с.
4. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1945–1970-ті роки): підруч. / В. А. Манжола, М. М. Білоусов, Л. Ф. Гайдуков та ін. К.: Либідь, 1999. 558 с.
5. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1980-2000-ні роки): підруч. / В. А. Манжола, М. М. Білоусов, Л. Ф. Гайдуков та ін. К.: Либідь, 2001. 622 с.
6. Міжнародні відносини і зовнішня політика / Л. Ф. Гайдуков, В. Г. Кремень, Л. В. Губерський [та ін]. К.: Либідь, 2001. 265 с.
7. Міжнародні відносини та світова політика: Підручник / Кер. авт. кол. В. Ю. Крушинський; за ред. В. А. Манжоли. К.: ВПЦ «Київський університет», 2010. 863 с.
8. Наринский М. М. История международных отношений, 1954-1975: Учеб. пособ. / М. М. Наринский. М. : РОССПЭН, 2004. 263 с.
9. Пронь С.В. Міжнародні відносини та зовнішня політика. 1914-1991 роки: Навч. посіб. / С. В. Пронь. Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2009. 140 с.

Тема 11. Міжнародні відносини на пострадянському просторі

Питання до теми самостійної роботи:

1. Назвіть основні параметри пострадянського простору.
2. В чому полягає сутність феномена «нової Східної Європи»?
3. Якими були цілі та задачі створення Співдружності Незалежних Держав (СНД)?
4. В чому особливості зовнішньополітичного вектору Естонії, Латвії, Литви?
5. Які шляхи вирішення проблеми безпеки та військово-політична взаємодія в Європейському регіоні?
6. Якою є позиція поза регіональних акторів (ЄС, США, Китай) на пострадянському просторі?

Література:

1. Крушинський В. Ю. Міжнародні відносини та світова політика. 1945-1980. Дати.

Події. Факти: Навч. Посібник / В. Ю. Крушинський, В. А. Манжола. К.: Либідь, 2007. 192 с.

2. Лебедева М. М. Мировая политика: Учебник / М. М. Лебедева. – М.: Аспект Пресс, 2006. 356 с.

3. Лотоцький С. Україна в світовому геополітичному просторі / С. Лотоцький, С. Трохимчук. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2002. 192 с.

4. Мировая политика и международные отношения в 1990-е годы: взгляды американских и французских исследователей / ред. М. М. Лебедева, П. А. Цыганкова. М.: Московский общественный научный фонд, 2001. 172 с.

5. Міжнародні відносини та світова політика : Навчально-методичний комплекс дисципліни для студентів спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» спеціалізації «Міжнародні відносини та регіональні студії»/ «Міжнародна інформація та міжнародні комунікації»; укладачі: Лиман С. І., Шамраєва В. М. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. 47 с.

6. Орлова Т. В. Сучасна політична історія країн світу: навч. посіб. для студентів, аспірантів, викладачів ВНЗ / Орлова Т. В. К., 2013. 677 с.

7. Павлюк В. В. Новітня історія країн Західної Європи та Північної Америки (1918-1945) : підручник для студентів / В. В. Павлюк. Львів: ЛА «Піраміда», 2010. 284 с.

8. Панарин А. С. Стратегическая нестабильность в XXI веке / А. С. Панарин. М.: Эксмо; Алгоритм, 2004. – 636 с.

9. Перепелица Г. М. Асиметрія міжнародних відносин / Г. М. Перепелица, О. В. Заремба, Пол Д'аньєрі [та ін]; за ред. Г. М. Перепелиці, О. М. Субтельного. К.: Видавничий дім «Стилос», 2005. 555 с.

Тема 12. Міжнародні відносини на Близькому і Середньому Сході та в Африці на початку ХХІ ст.

Питання до теми самостійної роботи:

1. Дайте загальну характеристику регіональним системам міжнародних відносин.
2. Які причини та наслідки Близькосхідного конфлікту?
3. Назвіть зовнішньополітичні наслідки «Арабської весни».
4. Якою є сучасна зовнішня політика Ірану?
5. В чому полягає сутність політичного та економічного становища держав Африки у сучасній системі міжнародних відносин?
6. Якою є політика КНР в Африці на початку ХХІ ст.?

Література:

1. Системная история международных отношений в 2-х т. / Под ред. А. Д. Богатурова. Т. 1. События 1918-1945 гг. М.: Культурная революция, 2006. 480 с.
2. Системная история международных отношений в 2-х т. / Под ред. А. Д. Богатурова. Т. 2. События 1945-2003 гг. М.: Культурная революция, 2006. 720 с.
3. Современные глобальные проблемы мировой политики / Кулагин В. М., Лебедева М. М., Барабанов О. Н. и др. М.: Аспект Пресс, 2009. 256 с.
4. Стігліц Дж. Глобалізація та її тягар / Дж. Стігліц. К.: Видавничий дім «КМ Академія», 2003. 362 с.

5. Сучасна історія зарубіжних країн. Програма та навчально-методичні матеріали до курсу / Укладачі: Лиман С. І., Тортіка М. В. Х.: ХДАК, 2013. 68 с.

6. Теорія міжнародних відносин: Підручник / М. Шепелєв. К.: Вища шк., 2004. 622 с.

7. Історія сучасного світу : соціально-політична історія. XV- початку ХХІ століть : навч. посіб. / [Ю. А. Горбань, Б. І. Білик, М. М. Карабанов [та ін.] ; за ред. Ю. А. Горбаня. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.udpu.org.ua/library.../6istorichninauki.pdf>

Тема 13. Міжнародні відносини в Азії та АТР на початку ХХІ ст.

Питання до теми самостійної роботи:

1. Дайте загальну характеристику регіональним системам міжнародних відносин в Азії та АТР на початку ХХІ століття.
2. В чому полягає проблема індійсько-пакистанських відносин?
3. Які загрози несе фактор ядерного статусу Індії та Пакистану?
4. Які особливості сучасної зовнішньої політики Японії?
5. Що таке АСЕАН і які основні напрямки діяльності?
6. Якими є основні параметри зовнішньої політики Австралії та Нової Зеландії?

Література:

1. Мировая политика и международные отношения: Учеб. пособ. / Под ред. С. А. Ланцова, В. А. Ачкасова. СПб.: Питер, 2008. 448 с.
2. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1945–1970-ті роки): підруч. / В. А. Манжола, М. М. Білоусов, Л. Ф. Гайдуков та ін. К.: Либідь, 1999. 558 с.
3. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1980-2000-ні роки): підруч. / В. А. Манжола, М. М. Білоусов, Л. Ф. Гайдуков та ін. К.: Либідь, 2001. 622 с.
4. Міжнародні відносини і зовнішня політика / Л. Ф. Гайдуков, В. Г. Кремень, Л. В. Губерський [та ін]. К.: Либідь, 2001. 265 с.
5. Міжнародні відносини та світова політика: Підручник / Кер. авт. кол. В. Ю. Крушинський; за ред. В. А. Манжоли. К.: ВПЦ «Київський університет», 2010. 863 с.
6. Наринский М. М. История международных отношений, 1954-1975: Учеб. пособ. / М. М. Наринский. М. : РОССПЭН, 2004. 263 с.
7. Пронь С.В. Міжнародні відносини та зовнішня політика. 1914-1991 роки: Навч. посіб. / С. В. Пронь. Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2009. 140 с.

Тема 14. Зовнішня політика США, Канади та американська система міжнародних відносин на початку ХХІ ст.

Питання до теми самостійної роботи:

1. В чому полягає зовнішньополітична доктрина США на сучасному етапі?
2. Які наслідки мала зовнішня політика адміністрації Д. Буша-молодшого?
3. Охарактеризуйте концепцію американського світового лідерства в зовнішній політиці Б. Обами.
4. В чому полягає особливість корегування зовнішньої політики адміністрацією Д. Трампа?
5. Якою є сучасна міжамериканська система міжнародних відносин?

6. Яке місце займає Латинська Америка в системі сучасних міжнародних відносин?
7. Північноамериканська зона вільної торгівлі (НАФТА): перспективи розвитку у XXI столітті.

Література:

1. Бжезінський З. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи / З. Бжезінський. Львів: Лілея-НВ, 2000. 236 с.
2. Бжезінський З. Вибір: світове панування чи світове лідерство / З. Бжезінський К.: Вид. Дім «Києво-Могилянська академія», 2006. 203 с.
3. Брусиловська О. І. Історія міжнародних відносин (сер. III тис. до н. е. – сер. XVII ст. н. е.): навч.-метод. посіб. / О. І. Брусиловська, І. М. Коваль. Одеса: Одеськ. нац. ун-т імені І. І. Мечникова, 2013. 188 с.
4. Історія сучасного світу : соціально-політична історія. XV- початку XXI століть : навч. посіб. / [Ю. А. Горбань, Б. І. Білик, М. М. Карабанов [та ін.] ; за ред. Ю. А. Горбаня. 4-те вид., переробл. і допов. К.: Знання, 2012. 438 с.
5. Крушинський В. Ю. Міжнародні відносини та світова політика. 1945-1980. Дати. Події. Факти: Навч. Посібник / В. Ю. Крушинський, В. А. Манжола. К.: Либідь, 2007. 192 с.
6. Лебедева М. М. Мировая политика: Учебник / М. М. Лебедева. – М.: Аспект Пресс, 2006. 356 с.
7. Мальков В. Л. Путь к имперству: Америка в первой половине XX в. / В. Л. Мальков. М.: Наука, 2004. 604 с.
8. США і світ XXI століття: монографія / Пахомов Ю. М., Коваль І. М., Шергін С. О. та інші. – К.: Центр вільної преси, 2013. 620 с.

Тема 15. Зовнішня політика України після проголошення незалежності

Питання до теми самостійної роботи:

1. Які Вам відомі правові засади зовнішньої політики незалежної України?
2. В чому проблеми українсько-російських відносин та який механізми їх подолання?
3. Назвіть пріоритети діяльності України на пострадянському просторі.
4. Якими є проблеми українсько-американських відносин та які шляхи їх вирішення?
5. Назвіть перспективи відносини України та ЄС. Якою є політика ЄС стосовно України?
6. Якими є відносини України з Італією, Іспанією, Португалією, країнами Північної Європи? Назвіть основні пріоритетні напрями співпраці з цими державами.

Література:

1. Кучик О. С. Зовнішня політика України: навчальний посібник / О. С. Кучик, О. А. Заяць. К.: Знання, 2010. 334 с.
2. Мальський М. З. Теорія міжнародних відносин / М. З. Мальський, М. М. Мацях. К.: Знання, 2007. 461 с.
3. Крушинський В. Ю. Міжнародні відносини та світова політика. 1945-1980. Дати. Події. Факти: Навч. Посібник / В. Ю. Крушинський, В. А. Манжола. К.: Либідь, 2007. 192 с.
4. Лебедева М. М. Мировая политика: Учебник / М. М. Лебедева. – М.: Аспект Пресс, 2006. 356 с.

5. Лебек Э. Тайная история дипломатии Ватикана / Э. Лебек. М.: Рипол Классик, 2004. 304 с.
6. Лотоцький С. Україна в світовому геополітичному просторі / С. Лотоцький, С. Трохимчук. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2002. 192 с.
7. Міжнародні інтеграційні процеси сучасності / Філіпенко А. С., Будкін В. С., Дудченко М. А. та ін. К.: Знання України, 2004. 304 с.
8. Україна і світ: прагнення змін / М. Антонович, Н. Висоцька, С. Курбатов [та ін.]. К.: Дух і літера, 2010. 448 с.
9. Українська дипломатична енциклопедія: У. 2х т. / Редкол.: Л. В. Губерський (голова) та ін. К.: Знання України, 2004. Т.1. 760 с., Т. 2. 812 с.
10. Шамраєва В. М. Спільна міграційна політика ЄС в контексті євроінтеграційних устремлінь України / В. М. Шамраєва // Актуальні проблеми державного управління. - 2009. - № 2. - С. 305-312.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ, УМІНЬ ТА НАВИЧОК ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1. Охарактеризуйте міжнародні відносини в історії всесвітньої політичної думки від давніх часів до сьогодення.
2. Назвіть закономірності формування і розвитку міжнародних відносин в ХХІ столітті.
3. Якою є роль конфлікту в сучасних міжнародних відносинах.
4. Як співвідносяться між собою поняття «світова політика» та «міжнародна» політика?
5. Яке місце займає американський чинник в процесі інформаційної глобалізації?
6. В чому полягає безпекова політика Індії в Південній Азії?
7. В чому полягає безпекова політика Франції в контексті сучасних європейських геополітичних трансформувальних?
8. В чому полягає безпекова політика Ізраїлю в контексті стратегії розвитку ізраїльського суспільства?
9. Якими є геополітика та геостратегія Франції у ХХ столітті?
10. Якими є геополітичне положення України в Центральній-Східній Європі?
11. Якою є геостратегія США в процесі становлення глобальної держави?
12. Яке місце займає гуманітарна діяльність ООН у контексті врегулювання збройних конфліктів?
13. Яким є доктринальний вимір стратегій зовнішньої політики США?
14. Що включає політика еволюційних взаємовідносин у трикутнику Індія - КНР - США в умовах глобалізації?
15. Які напрями еволюційної політики України в контексті взаємовідносин з Європейським Союзом.
16. Якими є зовнішні аспекти енергетичної політики України у 21 столітті?
17. Що включають в себе зовнішньополітичні механізми забезпечення національної безпеки України?
18. Які особливості інтеграційних процесів в Латинській Америці та Карибському басейні?
19. Яким є концептуальне забезпечення політики США щодо арабських країн

Перської затоки?

20. Яким чином вирішується курдська проблема в контексті врегулювання іракської кризи?

21. Яким чином вирішується ліванська проблема в миротворчій діяльності Ліги арабських держав і Організації Об'єднаних Націй (1975-1989 рр.)?

22. Якою є роль ОБСЄ у зміцненні миру і стабільності на Євразійському просторі?

23. Які напрями політичної та економічної інтеграції в Латинській Америці?

24. Що включає в себе система міжнародної безпеки євроатлантичного простору і нових незалежних держав?

25. Які особливості розвитку країн ЦСЄ в контексті адаптації євроінтеграційного процесу?

26. Яким чином здійснювалося розширення Європейського Союзу на початку ХХІ ст.?

27. Які шляхи формування та здійснення сучасної зовнішньої політики України?

ТЕСТИ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ

1. У функціональному плані вивчення міжнародних відносин вимагає поєднання підходів, які спираються на:

- А. Теорію
- В. Філософію
- С. Географію
- Д. Праксеологію

2. Наслідком агресії Японії проти Китаю 1937-1939 рр. стало:

- А. Захоплення прибережних районів Китаю
- В. Поразка японських військ
- С. Захоплення Південного Китаю
- Д. Захоплення Північного та Центрального Китаю

3. Членами ГУАМ є?:

- А. Грузія, Україна, Азербайджан, Молдова
- В. Греція, Україна, Албанія, Македонія
- С. Грузія, Узбекистан, Азербайджан, Молдова
- Д. Грузія, Україна, Азербайджан, Македонія

4. Міжнародні економічні відносини знаходяться на перетині:

- А. Міжнародних та зовнішньоекономічних відносин
- В. Економічних та міжнародних правових відносин
- С. Міжнародних та економічних відносин
- Д. Усі твердження правильні

5. В основу класифікації країн світу за ООН покладено такий критерій:

- А. Рівень економічного розвитку країни
- В. Соціальні та демографічні аспекти розвитку країни
- С. Ступінь відкритості економіки країни

6. «Міжнародні відносини» – це:

- А. Діяльність держави на міжнародній арені щодо регулювання відносин з іншими міжнародними акторами

В. Особливий вид політики, в основу якої покладено створення та підтримання стабільного міжнародного середовища, в якому могли би реалізовуватися інтереси її учасників

С. Системна сукупність політичних, економічних, дипломатичних, правових, воєнних, гуманітарних та інших зв'язків і відносин між суб'єктами світового співтовариства

7. До складу теорії міжнародних відносин входять наступні теорії:

А. Географічного та соціального середовища

В. Міжнародного та регіонального середовища

С. Внутрішнього та зовнішнього середовища

8. Основною функцією теорії міжнародних відносин є:

А. Ознайомлення з життям народів країн світу

В. Теоретичне узагальнення явищ і процесів у сфері міжнародних відносин, формування на цій основі закономірностей і законів розвитку суспільства

С. Вивчення історичних явищ і процесів у світовому масштабі

9. Аналіз ситуації у сфері міжнародних відносин передбачає використання наступної методики:

А. Накопичення та систематизація емпіричного матеріалу

В. Факторний аналіз

С. Порівняння

10. Основними елементами міжнародних систем є:

А. Міжнародні актори

В. Географічні регіони

С. Сфери суспільних відносин

11. Геополітика – це:

А. Наука про умови безпеки в світі і формування світового порядку, про взаємозв'язок просторових факторів та міжнародних центрів сили, про вплив природних, технологічних, соціальних, демографічних умов на роль держави в сучасному світі

В. Особливий вид політики, в основу якої покладено створення та підтримання стабільного міжнародного середовища, в якому могли би реалізовуватися інтереси її учасників

С. Діяльність держави на міжнародній арені щодо регулювання відносин з іншими міжнародними акторами

12. Термін «економічна інтеграція» вперше з'явився у період:

А. 30-х років XX ст.

В. 20-х років XX ст.

С. 90-х років XX ст.

13. Як характеризуються в науковій літературі 1990-і роки?

А. Перехідний період від біполярної до нової системи міжнародних відносин

В. Період «оксамитових революцій»

С. Підсистема Вестфальської системи

14. До локального рівня міжнародних відносин відносяться:

А. Загальнопланетарний

В. Африканський, Азіатський

С. Східноєвропейський, Північноамериканський

15. Міжнародні відносини за метою дослідження класифікують на:

А. Політичні

В. Військово-стратегічні

С. Конфліктні

16. Міжнародні відносини за видами класифікуються на:

А. Відкриті

В. Закриті

С. Економічні

17. За М. Капланом міжнародна система – це

А. Структура, що формує політичні взаємовідносини між її учасниками

В. Найзагальніша система, в межах якої діють національні і наднаціональні міжнародні актори як її елементи

С. Сукупність відносин, що узаконена політичними одиницями, які підтримують зв'язки одна з одною

18. До видів міжнародних систем відносяться:

А. Біполярна

В. Мультиполярна

С. Рівноважна

Д. Усі відповіді вірні

19. Міжнародний конфлікт – це

А. Сукупність економічних, політичних, ідеологічних, правових, дипломатичних, військових та інших зв'язків і взаємовідносин між державами

В. Зіткнення двох або більше різноспрямованих сил з метою реалізації цілей та інтересів в умовах протидії

С. Особливий вид політики, в основу якої покладено створення та підтримання стабільного міжнародного середовища, в якому могли би реалізовуватися інтереси її учасників

20. Елементами структури міжнародного конфлікту є:

А. Держави-учасниці

В. Міжнародні організації

С. Організаційно оформлені суспільні і політичні сили всередині держави та на міжнародній арені

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ (КУРСОВА РОБОТА)

Навчальним планом передбачено виконання курсової роботи (30 годин).

ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ

1. Міжнародні відносини на завершальному етапі Першої світової війни (1917 – 1918 рр.).

2. Основні складові Версальської системи міжнародних відносин та їх формування.

3. Виникнення глобального політико-ідеологічного розколу у міжвоєнній системі міжнародних відносин (1918 – 1922 рр.).

4. Міжнародні відносини на теренах колишньої Російської імперії (1918 – 1922 рр.).

5. Післявоєнне врегулювання у Східній Азії та формування основ Вашингтонського порядку.

6. Боротьба за підтримання Версальського порядку та поновлення європейської рівноваги (1921 – 1926 рр.).
7. Міжнародні відносини у 1926 – 1932 рр.
8. Периферійні підсистеми міжнародних відносин у 20-х рр. XX ст.
9. «Велика депресія» 1929 – 1933 рр. та розпад Вашингтонської системи міжнародних відносин в АТР.
10. Криза Версальської системи міжнародних відносин (1933 – 1937 рр.).
11. Ліквідація Версальської системи міжнародних відносин та встановлення німецької гегемонії в Європі (1938 – 1939 рр.).
12. Міжнародні відносини у Східній Азії 1937 – 1939 рр.
13. Периферійні підсистеми міжнародних відносин у 30-х рр. та у період Другої світової війни.
14. Причини та початок Другої світової війни (вересень 1939 – червень 1941 рр.).
15. Вступ у другу світову війну СРСР та США і початковий етап антифашистського співробітництва (червень 1941 – 1942 рр.).
16. Основні питання узгодженого регулювання міжнародних відносин у антифашистській коаліції (1943 – 1945 рр.).
17. Міжнародні відносини у зоні Тихого океану і завершення Другої світової війни.
18. Протиріччя повоєнного врегулювання (1945 – 1946 рр.).
19. Початковий етап формування біполярної системи міжнародних відносин (1947 – 1949 рр.).
20. Розповсюдження біполярного протистояння на Східну Азію та периферію міжнародної системи (1945 – 1951 рр.).
21. Структурне формування двоблокової системи міжнародних відносин (1950 – 1955 рр.).
22. Протиріччя «конкурентного співіснування» у біполярній системі міжнародних відносин (1956 – 1958 рр.).
23. Зсув конфліктності у зону периферійної системи міжнародних відносин (1959 – 1962 рр.).
24. Ідеологічне обґрунтування та становлення політики розрядки у міжнародних відносинах (1962 – 1968 рр.).
25. Стабілізація біполярної системи міжнародних відносин у 1969 – 1973 рр.
26. Протиріччя політики розрядки та її криза (1974 – 1979 рр.).
27. Проблема поновлення біполярної конфронтації у 1980 – 1985 рр.
28. Розпад Ялтинсько-потсдамської системи міжнародних відносин (1986 – 1991 рр.).
29. Розпад біполярної системи міжнародних відносин (1991 – 1996 рр.).
30. «Плюралістична однополярність» у системі міжнародних відносин (1997 – 2007 рр.).
31. Сучасні тенденції розвитку системи міжнародних відносин (2010 – 2018 рр.).

ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ ТА СТРУКТУРИ КУРСОВОЇ РОБОТИ

з дисципліни «Міжнародні відносини та світова політика»

Кожна робота повинна містити:

1. Титульна сторінка.
2. Зміст.
3. Вступ.
4. Основна частина.
5. Висновки.
6. Список використаних джерел (не менше 25).

Загальний обсяг роботи – 25-35 сторінок. Текст курсової роботи набирається на комп'ютері через 1,5 інтервалу на стандартних аркушах формату А4 (210*297 мм). Поля: з лівого боку – 30 мм, з правого – 15 мм, зверху – 20 мм, знизу – 20 мм. Абзацний відступ повинен бути скрізь однаковий – 1,25 см. Друкування тексту проводиться на одній стороні аркушу. Шрифт – Times New Roman, розмір – 14 пт. Сторінки роботи повинні бути пронумеровані, нумерація наскрізна (номер сторінки проставлять в правому верхньому куті аркуша).

У курсовій роботі студент повинен **показати:**

- знання і правильне розуміння закономірностей та процесів розвитку міжнародних відносин ХХ – початку ХХІ ст.;
- вміння працювати з інформаційними джерелами, користуватись законодавчим та аналітичним матеріалом, викладати свою точку зору на проблемні питання та робити обґрунтовані висновки;
- здатність використовувати здобуті теоретичні знання у процесі аналізу та узагальнення матеріалу, застосовувати сучасну методику дослідження з використанням таблиць, графіків, схем, діаграм.

У курсовій роботі студент повинен глибоко і всебічно розкрити зміст обраної теми, показати розуміння процесів у системі міжнародних відносин, закономірностей визначення зовнішньополітичних доктрин окремих держав та практичної реалізації зовнішньої політики. Особливу увагу слід приділити дискусійним питанням теорії і практики міжнародних відносин. Якщо в літературі відсутня єдина точка зору з питань, які досліджуються, слід навести думки кількох авторів, дати їх критичну оцінку та висловити свої міркування з даних питань. Це допоможе більш глибокому засвоєнню матеріалу.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Іваницька О. П. Історія міжнародних відносин (1918-1945 роки): Навч. посіб. / О. П. Іваницька. К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. 632 с.
11. Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку ХХ ст.): Навч. посіб. / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Т. І. Плазова. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2013. 139 с.
12. Кальвокоресси П. Мировая политика после 1945 года: В 2-х кн. / П. Кальвокоресси. М.: Междунар. отношения, 2000. 464 с.
13. Коппель О. А. Міжнародні відносини ХХ століття / О. А. Коппель. О. С. Пархомчук. К.: Школяр, 1999. 255 с.
14. Коппель О. А. Міжнародні системи. Світова політика / О. А. Коппель. О. С. Пархомчук. К.: ФАДА, ЛТД. 2001. 224 с.
15. Кучменко Е. М. Історія міжнародних відносин першої половини ХХ ст. : у 2 ч. / Е. М. Кучменко. К. : ІПК ДСЗУ, 2007. Ч. 1. 369 с.; Ч. 2. 386 с.
16. Кучик О. С. Зовнішня політика України: навчальний посібник / О. С. Кучик, О. А. Заяць. К.: Знання, 2010. 334 с.

17. Мальський М. З. Теорія міжнародних відносин / М. З. Мальський, М. М. Мацях. К.: Знання, 2007. 461 с.
18. Мартиненко А. К. Міжнародні відносини 1945-1975 років: навчальний посібник / А. К. Мартиненко, Б. А. Мартиненко. К.: Ліра-К, 2007. 366 с.
19. Мировая политика: Учеб. пособ. / Под ред. С. В. Кортунова. М.: ГУ–ВШЭ, 2007. 556 с.
20. Мировая политика и международные отношения: Учеб. пособ. / Под ред. С. А. Ланцова, В. А. Ачкасова. СПб.: Питер, 2008. 448 с.
21. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1945–1970-ті роки): підруч. / В. А. Манжола, М. М. Білоусов, Л. Ф. Гайдуков та ін. К.: Либідь, 1999. 558 с.
22. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1980-2000-ні роки): підруч. / В. А. Манжола, М. М. Білоусов, Л. Ф. Гайдуков та ін. К.: Либідь, 2001. 622 с.
23. Міжнародні відносини і зовнішня політика / Л. Ф. Гайдуков, В. Г. Кремень, Л. В. Губерський [та ін]. К.: Либідь, 2001. 265 с.
24. Міжнародні відносини та світова політика: Підручник / Кер. авт. кол. В. Ю. Крушинський; за ред. В. А. Манжоли. К.: ВПЦ «Київський університет», 2010. 863 с.
25. Наринский М. М. История международных отношений, 1954-1975: Учеб. пособ. / М. М. Наринский. М. : РОССПЭН, 2004. 263 с.
26. Пронь С.В. Міжнародні відносини та зовнішня політика. 1914-1991 роки: Навч. посіб. / С. В. Пронь. Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2009. 140 с.
27. Хижняк І. А. Нова історія міжнародних відносин у системному форматі (1648-1918): Підручник / І. А. Хижняк. К.: Персонал, 2009. 224 с.
28. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України (від давніх часів до наших днів): Підручник / Л. Д. Чекаленко, С. Г. Федуняк. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. 464 с.

Допоміжна література

29. Бжезінський З. Вибір: світове панування чи світове лідерство / З. Бжезінський. К.: Вид. Дім «Києво-Могилянська академія», 2006. 203 с.
30. Брусиловська О. І. Історія міжнародних відносин (сер. III тис. до н. е. – сер. XVII ст. н. е.): навч.-метод. посіб. / О. І. Брусиловська, І. М. Коваль. Одеса: Одеськ. нац. ун-т імені І. І. Мечникова, 2013. 188 с.
31. История международных отношений: Учеб. пособ. / Колл. авт.; под ред. Г. В. Каменской, О. А. Колобова, Э. Г. Соловьева. М.: Логос, 2007. 712 с.
32. История международных отношений и внешней политики СССР : 1917-1987 : в 3 т. М. : Международные отношения, 1986 .
33. Історія західних та південних слов'ян: XX століття /Є.П.Пугач, С.Ю.Страшнюк, Р.М.Постоловський та ін. Х.: Око, 1998.464 с.
34. Історія сучасного світу : соціально-політична історія. XV- початку XXI століть : навч. посіб. / [Ю. А. Горбань, Б. І. Білик, М. М. Карабанов [та ін.] ; за ред. Ю. А. Горбаня. 4-те вид., переробл. і допов. К. : Знання, 2012. 438 с.
35. В. Ю. Британська Європа чи Європейська Британія: Велика Британія в європейських інтеграційних процесах / В. Ю. Крушинський. К.: ВПЦ «Київській ун-т», 2003. 214 с.
36. Крушинський В. Ю. Міжнародні відносини та світова політика. 1945-1980. Дати. Події. Факти: Навч. Посібник / В. Ю. Крушинський, В. А. Манжола. К.: Либідь,

2007. 192 с.

37. Лебедева М. М. Мировая политика: Учебник / М. М. Лебедева. – М.: Аспект Пресс, 2006. 356 с.

38. Лиман С. И. Крестоносцы и Византия : железом по мрамору. История противостояния и её отражение в творчестве В. К. Надлера / С.И.Лиман // Византийская мозаика. – Х., 2017. – Вып. 5. – С. 99-132.

39. Лотоцький С. Україна в світовому геополітичному просторі / С. Лотоцький, С.Трохимчук. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2002. 192 с.

40. Малик Я. Й. Організація Північноатлантичного Договору: зміст і характер діяльності: навчальний посібник / Я. Й. Малик, Ю. М. Мороз. Львів: ПАІС, 2006. 90 с.

Схема нарахування балів

Приклад для підсумкового семестрового контролю при проведенні семестрового екзамену.

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання						Екзаме- наційна робота	Сума
Розділ 1		Розділ 2		Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Індиві- дуальне завдання	Ра- зом	
T1-4	T5-9	T10-12	T13-15	-	Курсова робота		
10	10	10	10		20	60	100

Поточний контроль – 60 балів, з них:

- 30 балів – поточний тестовий контроль;
- 10 балів – активна робота на семінарських заняттях;
- 20 балів – виконання індивідуальної семестрової роботи.

Підсумковий контроль – 40 балів, з них:

- 26 балів (2 теоретичних питання по 13 балів);
- 14 балів (1 теоретичне питання – 14 балів).

Загальна кількість балів за успішне виконання завдань під час засвоєння тем дисципліни – 60 балів.

За підсумками поточного та підсумкового контролю студент може набрати від 0 до 100 балів включно.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	Зараховано
70-89	добре	

50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Предмет та завдання курсу.
2. Становлення системи міждержавних відносин у Давнину.
3. Міждержавні відносини доби Середньовіччя.
4. Міжнародні відносини Раннього Нового часу.
5. Вестфальська система міжнародних відносин
6. Міжнародні відносини під час Великої Французької революції та Наполеонівських воєн.
7. Віденська система міжнародних відносин.
8. Причини Першої світової війни.
9. Перша світова війна як головний фактор світової політики 1914-1918 рр.
10. Створення Версальсько-Вашингтонської системи міжнародних відносин.
11. Світова економічна криза 1929-1933 рр. та її вплив на міжнародні відносини.
12. Крах Версальсько-Вашингтонської системи.
13. Причини та етапи Другої світової війни.
14. Особливості формування та діяльність антифашистської коаліції.
15. Завершення та головні підсумки Другої світової війни.
16. Сутність Ялтинсько-Потсдамської системи міжнародних відносин.
17. Формування зовнішньополітичних доктрин СРСР та США після Другої світової війни.
18. Мирне врегулювання з колишніми союзниками нацистської Німеччини в Європі.
19. Причини та початок Холодної війни.
20. Підготовка і створення Західного Союзу та НАТО.
21. Німецьке питання в міжнародних відносинах у другій половині 1940-х – першій половині 1960-х рр.
22. Головні тенденції розвитку міжнародних відносин у 1950-1960-ті рр.
23. НАТО наприкінці 1950-х – у 1960-х рр.
24. Формування та зміст «Доктрини Брежнєва».
25. Особливості світової політики у 1970-х – 1980-х рр.
26. Нова «східна політика» ФРН.
27. Американсько-радянські відносини у першій половині 1970-х років.
28. Гельсінський процес та проблеми європейської безпеки.
29. Згортання «розрядки». Загострення міжнародної ситуації кінця 1970-х – початку 1980-х рр. XX ст.
30. Зовнішня політика західноєвропейських держав у другій половині 1970-х – середині 1980-х рр.
31. Налагодження американо-радянського діалогу в середині 1980-х рр.
32. Вирішення проблеми радикального скорочення стратегічних наступальних озброєнь у другій половині 1980-х рр.

33. Завершення «холодної війни».
34. Початковий етап західноєвропейської інтеграції (до 1957 р.)
35. Підписання Римських угод та їх зміст.
36. Політика країн ЄЕС відносно колишніх колоніальних володінь.
37. Створення і розвиток ЄАВТ у 1960 – 1970-ті рр.
38. Зрушення в процесі західноєвропейської інтеграції на рубежі 1960 – 1970-х рр.
39. Вироблення механізму координації зовнішньополітичної діяльності країн ЄЕС наприкінці 60 – у середині 70-х рр. XX ст.
40. Західна Європа на шляху до Європейського Союзу в 1980-х – початку 1990-х рр.
41. Основні етапи підготовки та реалізація «Угоди про Європейський Союз».
42. Вирішення територіальних проблем у Центрально-Східній Європі в середині 1940-х рр.
43. Підпорядкування зовнішньої політики країн ЦСЄ радянському диктату. Конфлікт між СРСР і Югославією.
44. Міжнародні відносини всередині європейського «соціалістичного табору» у 1950-х – на поч. 1980-х рр.
45. Крах тоталітарних комуністичних режимів у країнах ЦСЄ та вироблення ними нового зовнішньополітичного курсу
46. Міжнародне становище і зовнішня політика Балканських держав у 1990-ті рр.
47. Відносини незалежної України з державами ЦСЄ.
48. Основи зовнішньої політики США у другій половині XX ст.
49. Зовнішня політика Канади у другій половині XX ст.
50. Причини укладення договору «Про оборону Західної півкулі» та його зміст.
51. Підготовка і підписання статуту Організації американських держав.
52. Політика США в Латинській Америці наприкінці 1940-х – наприкінці 1950-х рр.
53. Карибська криза та її наслідки.
54. Політика США в Латинській Америці в 1960-х – 1970-х рр.
55. Еволюція латиноамериканської політики США наприкінці 1980-х- середині 1990-х рр.
56. Латиноамериканська політика західноєвропейських держав у повоєнний період.
57. Зростання ролі країн Близького і Середнього Сходу в міжнародних відносинах після Другої світової війни. Створення Ліги арабських держав.
58. Міжнародно-правовий аспект палестинської проблеми у середині та другій половині 1940-х рр.
59. Міжнародні відносини на Близькому Сході у 1950-х – 1960-х рр.
60. Міжнародні відносини на Близькому Сході у 1957-х – 1980-х рр.
61. Ісламський фактор у міжнародних відносинах на Близькому Сході наприкінці 1980-х рр.
62. Міжнародні відносини на Близькому і Середньому Сході наприкінці 1980-х - 1990-х рр.
63. Перетворення Африки на суб'єкт міжнародних відносин.
64. Створення, структура та головні напрями діяльності Організації Африканської Єдності.
65. Тропічна Африка в системі світових і регіональних міжнародних відносин

1970-х – початку 1980-х рр.

66. Міжнародні відносини і зовнішня політика країн Африки у 1990-і роки.
67. Японія в системі міжнародних відносин АТР у другій половині XX ст.
68. Корейська війна 1950-1953 рр. та її вплив на стан міжнародних відносин в АТР.
69. Радянсько-китайське протистояння в контексті регіональної безпеки.
70. Індокитайський конфлікт: витоки, сутність, урегулювання.
71. Асоціація країн Південно-Східної Азії в регіональній системі міжнародних відносин.
72. Особливості зовнішньої політики Австралії та Нової Зеландії у другій половині XX ст.
73. Проблема глобальної безпеки в АТР на рубежі XX-XXI ст.
74. Утвердження нових незалежних держав Південної і Південно-Східної Азії. Зовнішня політика країн Південної та Південно-Східної Азії в 50-х – на початку 60-х рр. XX ст.
75. Міжнародне становище і зовнішня політика Туреччини та Ірану в другій половині 1940-х – 1980-ті рр.
76. Міжнародні відносини у Південно-Східній Азії в другій половині 1960-х - на початку 1980-х рр.
77. Міжнародне становище і зовнішня політика Афганістану у другій половині XX ст.
78. Зовнішня політика Китайської Народної Республіки (кінець 1940-х – кінець 1990-х рр.)
79. Зовнішня політика країн Південно-Східної Азії у 1980-1990-і рр. XX ст.
80. Еволюція Руху неприєднання у 1980-1990-і роки.
81. Концептуалізація міжнародних відносин наприкінці XX – на початку XXI ст.
82. Глобальні тенденції світової політики. Перехідний період від біполярної системи міжнародних відносин наприкінці XX – на початку XXI ст.
83. Сучасна європейська система міжнародних відносин: базові компоненти та динаміка розвитку.
84. Організація безпеки та співробітництва в Європі.
85. ЄС у 2000-і роки: процес розширення та новітні трансформаційні процеси. Брекзит 2016 р.
86. НАТО у 1999 – 2018 рр. Рада Європи і розширення просторових рамок діяльності. Проблеми військової безпеки в Європі.
87. Вплив економічної кризи 2008-2013 рр. на міжнародні відносини в Європі.
88. Балканський регіон після розпаду СФРЮ.
89. Основні параметри пострадянського простору.
90. СНД: передумови створення, структура, компетенція, функціонування.
91. Євразійське економічне співтовариство. Митний союз.
92. Проблеми безпеки та військово-політична взаємодія пострадянських держав.
93. Організація договору колективної безпеки.
94. Позарегіональні актори на пострадянському просторі (ЄС, США, КНР).
95. Близькосхідний конфлікт на сучасному етапі.
96. Революції в арабських державах 2011 р. Зовнішньополітичні наслідки «Арабської весни».
97. Сучасна зовнішня політика Ірану.

98. Зовнішня політика Туреччини у 2000-х рр.
99. Розвиток ситуації в Афганістані на початку ХХІ ст.
100. Феномен міжнародного тероризму у сучасних міжнародних відносинах.
101. Становище держав Африки у сучасній системі міжнародних відносин.
102. Африканська політика провідних західних держав та КНР.
103. Загальна характеристика міжнародних відносин в Азії та АТР на початку ХХІ ст.
104. Сучасна зовнішня політика Індії та Пакистану.
105. Сучасна зовнішня політика КНР.
106. Проблеми безпеки в АТР на сучасному етапі.
107. Корейській півострів наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.
108. Зовнішня політика Японії на сучасному етапі.
109. АСЕАН: мета, структура, еволюція діяльності.
110. Основні параметри зовнішньої політики Австралії та Нової Зеландії.
111. Зовнішня політика адміністрації Д. Буша-молодшого. «Нова стратегія безпеки США».
112. Концепція американського світового лідерства в зовнішній політиці Б. Обама.
113. Наміри та крах проведення політики «перезавантаження» у відносинах США з Росією.
114. Корегування зовнішньої політики адміністрацією Д. Трампа.
115. Загострення сучасних американсько-китайських відносин.
116. Основи сучасної зовнішньої політики Канади.
117. Північноамериканська зона вільної торгівлі (НАФТА).
118. Організації американських держав на сучасному етапі.
119. Латинська Америка в системі сучасних міжнародних відносин.
120. Правові засади зовнішньої політики незалежної України.
121. Українські національні інтереси та їх забезпечення у вітчизняній міжнародній діяльності.
122. Відносини України та Російської Федерації періоду незалежності.
123. Пріоритети зовнішньополітичної діяльності України на пострадянському просторі.
124. Політика України щодо інтеграційних проєктів на пострадянському просторі.
125. Сучасні українсько-американські відносини.
126. Політика України стосовно ЄС та країн Західної Європи.
127. Політика ЄС та країн Західної Європи стосовно України.
128. Міжнародно-правова база та механізм співробітництва України та ЄС.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Галузь знань 29 «Міжнародні відносини»

Спеціальність: 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Освітні програми «Міжнародні відносини», «Міжнародна інформація та міжнародні комунікації»

Семестр: 6

Форма навчання: денна

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Навчальна дисципліна: **Міжнародні відносини та світова політика**

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

1. Становлення системи міждержавних відносин у Давнину (13 балів).
2. НАТО наприкінці 1950-х –1960-х рр. (13 балів).
3. Політика ЄС та країн Західної Європи стосовно України (14 балів).

Затверджено на засіданні кафедри міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки, протокол № 1 від «28» серпня 2019 року

Завідувач кафедри _____ (Новікова Л. В.)
підпис

Екзаменатор _____ (Алексеева Т. І.)
підпис

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Основна література

1. Бадах Ю. Г. «Холодна війна» та її виміри (1946-1991) / Ю. Г. Бадах. К.: КНТЕУ, 2009. – 456 с.
2. Быков О. Н. Международные отношения: Трансформация глобальной структуры / О. Н. Быков. М.: Наука, 2003. 573 с.
3. Ваисс М. Международные отношения после 1945 года / М. Ваисс. М.: Издательский дом «Городец», 2005. 336 с.
4. Врублевський В. Український шлях. Начерки: геополітичне становище України та її національні інтереси. / В. Врублевський, В. Хорошковський. К.: Демократична Україна, 1997. - 426 с.
5. Джонсон П. Современность. Мир с двадцатых по девяностые годы: в 2-х т. / П. Джонсон; пер. с англ. В. Атанасов, Д. Матев. М.: Анубис, 1995.
6. Зінченко А. Л. Історія дипломатії: від давнини до Нового часу / А. Л. Зінченко. К.: Проза, 2005. 560 с.
7. Зленко А. Дипломатия и политика: Украина в процессе динамичных геополитических перемен / А. Зленко. Х.: Фолио, 2004. 559 с.
8. Зовнішня політика України в умовах глобалізації. Анотована історична хроніка міжнародних відносин (1991-2003) / С. В. Віднянський [та ін.]; НАН України, Інститут історії України. К.: Генеза, 2004. 616 с.
9. Іваницька О. П. Зовнішня політика країн Західної Європи та Північної Америки у

постбіполярний період (1990-і – 2000-і роки): Навч. посіб. / О. П. Іваницька. К.: Видавничий Дім «Слово», 2012. 720 с.

10. Іваницька О. П. Історія міжнародних відносин (1918-1945 роки): Навч. посіб. / О. П. Іваницька. К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. 632 с.

11. Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку ХХ ст.): Навч. посіб. / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Т. І. Плазова. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2013. 139 с.

12. Кальвокоресси П. Мировая политика после 1945 года: В 2-х кн. / П. Кальвокоресси. М.: Междунар. отношения, 2000. 464 с.

13. Коппель О. А. Міжнародні відносини ХХ століття / О. А. Коппель. О. С. Пархомчук. К.: Школяр, 1999. 255 с.

14. Коппель О. А. Міжнародні системи. Світова політика / О. А. Коппель. О. С. Пархомчук. К.: ФАДА, ЛТД. 2001. 224 с.

15. Кучменко Е. М. Історія міжнародних відносин першої половини ХХ ст. : у 2 ч. / Е. М. Кучменко. К. : ІПК ДСЗУ, 2007. Ч. 1. 369 с.; Ч. 2. 386 с.

16. Кучик О. С. Зовнішня політика України: навчальний посібник / О. С. Кучик, О. А. Заяць. К.: Знання, 2010. 334 с.

17. Мальський М. З. Теорія міжнародних відносин / М. З. Мальський, М. М. Мацях. К.: Знання, 2007. 461 с.

18. Мартиненко А. К. Міжнародні відносини 1945-1975 років: навчальний посібник / А. К. Мартиненко, Б. А. Мартиненко. К.: Ліра-К, 2007. 366 с.

19. Мировая политика: Учеб. пособ. / Под ред. С. В. Картунова. М.: ГУ–ВШЭ, 2007. 556 с.

20. Мировая политика и международные отношения: Учеб. пособ. / Под ред. С. А. Ланцова, В. А. Ачкасова. СПб.: Питер, 2008. 448 с.

21. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1945–1970-ті роки): підруч. / В. А. Манжола, М. М. Білоусов, Л. Ф. Гайдуков та ін. К.: Либідь, 1999. 558 с.

22. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1980-2000-ні роки): підруч. / В. А. Манжола, М. М. Білоусов, Л. Ф. Гайдуков та ін. К.: Либідь, 2001. 622 с.

23. Міжнародні відносини і зовнішня політика / Л. Ф. Гайдуков, В. Г. Кремень, Л. В. Губерський [та ін]. К.: Либідь, 2001. 265 с.

24. Міжнародні відносини та світова політика: Підручник / Кер. авт. кол. В. Ю. Крушинський; за ред. В. А. Манжолі. К.: ВПЦ «Київський університет», 2010. 863 с.

25. Наринский М. М. История международных отношений, 1954-1975: Учеб. пособ. / М. М. Наринский. М. : РОССПЭН, 2004. 263 с.

26. Пронь С.В. Міжнародні відносини та зовнішня політика. 1914-1991 роки: Навч. посіб. / С. В. Пронь. Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2009. 140 с.

27. Хижняк І. А. Нова історія міжнародних відносин у системному форматі (1648-1918): Підручник / І. А. Хижняк. К.: Персонал, 2009. 224 с.

28. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України (від давніх часів до наших днів): Підручник / Л. Д. Чекаленко, С. Г. Федуняк. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. 464 с.

Допоміжна література

29. Арон Р. Мир і війна між націями / Р. Арон. К.: Юніверс, 2000. 450 с.

30. Бабурин С. Н. Мир империй: Территория государства и мировой порядок / С. Н.

Бабурин. СПб.: Изд-во Р. Асланова «Юридический центр Пресс», 2005. 769 с.

31. Басовская Н. И. Столетняя война: леопард против лилии / Н. И. Басовская. М.: Астрель; АСТ, 2003. 428 с.

32. Брандедж Д. Крестовые походы. Священные войны Средневековья / Д. Брандедж. М.: ЗАО «Центрполиграф», 2011. 320 с.

33. Барышников Д. Н. Конфликты и мировая политика / Д. Н. Барышников. М.: АСТ, 2008. 384 с.

34. Бебик В. М. Сучасна глобалістика: провідні концепції і модерна практика / В. М. Бебик, С. О. Шергін, Л. О. Дегтерьова. К.: Університет «Україна», 2006. 208 с.

35. Буданова В.П. Варварский мир эпохи великого переселения народов / В. П. Буданова. М.: Наука, 2000. 540 с.

36. Бжезінський З. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи / З. Бжезінський. Львів: Лілея-НВ, 2000. 236 с.

37. Бжезінський З. Вибір: світове панування чи світове лідерство / З. Бжезінський. К.: Вид. Дім «Києво-Могилянська академія», 2006. 203 с.

38. Брусиловська О. І. Історія міжнародних відносин (сер. III тис. до н. е. – сер. XVII ст. н. е.): навч.-метод. посіб. / О. І. Брусиловська, І. М. Коваль. Одеса: Одеськ. нац. ун-т імені І. І. Мечникова, 2013. 188 с.

39. Валента И. Советское вторжение в Чехословакию 1968 г. / Предисловие А. Дубчека. Перевод с английского. М. Прогресс. 1991. 320с.

40. Веджвуд С. В. Тридцатилетняя война / С. В. Веджвуд. М.: АСТ, 2013. 576 с.

41. Газін В. П. Економіка та зовнішня політика Веймарської республіки (1925-1933 рр.): Східноєвропейські аспекти / В. П. Газін. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільськ. держ. пед. ун-т, 1999. 152 с.

42. Гиренко Ю. Сталин – Тито / Ю. Гиренко. - М.: Политиздат, 1991. 449 с.

43. Гончарук А. Доки не стерлася добра пам'ять. Україна – Китай: нереалізовані можливості та невтрачені перспективи // Політика і час. 1999. № 2.

44. Горохов В. Н. История международных отношений. 1918-1939: Курс лекций / В. Н. Горохов. М. : Изд-во МГУ, 2004. 287 с.

45. Добрынин А. Ф. Сугубо доверительно. Посол в Вашингтоне при шести президентах США (1962-1986 гг.). М.: Автор, 1996. 688 с.

46. Документи та матеріали з історії міжнародних відносин періоду холодної війни; [уклад. О. І. Сич, А. В. Мінаєв]. Чернівці : Рута, 2008. 47 с.

47. Донеллі Д. Права людини у міжнародній політиці / Д. Донеллі. Л.: Кальварія, 2004. 280 с.

48. Дюрозель Ж.-Б. Історія дипломатії від 1919 року до наших днів / Ж.-Б. Дюрозель. К.: Основи, 1995. 903 с.

49. Ивонина Л. И. Дипломатия Тридцатилетней войны / Л. И. Ивонина, А. Ю. Прокопьев. Смоленск, 1996. 230 с.

50. История международных отношений: Учеб. пособ. / Колл. авт.; под ред. Г. В. Каменской, О. А. Колобова, Э. Г. Соловьева. М.: Логос, 2007. 712 с.

51. История международных отношений и внешней политики СССР: 1917-1987: в 3 т. М.: Международные отношения, 1986 .

52. Історія західних та південних слов'ян: XX століття / Є. П. Пугач, С. Ю. Страшнюк, Р. М. Постоловський та ін. Х.: Око, 1998. 464 с.

53. Історія сучасного світу : соціально-політична історія. XV- початку XXI століть :

навч. посіб. / [Ю. А. Горбань, Б. І. Білик, М. М. Карабанов [та ін.] ; за ред. Ю. А. Горбаня. 4-те вид., переробл. і допов. К.: Знання, 2012. 438 с.

54. Капитонова Н. К. Приоритеты внешней политики Великобритании (1990-1997) / Н. К. Капитонова. М.: РОССПЭН, 1999. 143 с.

55. Киссинджер Г. Дипломатия / Г. Киссинджер. М.: Ладомир, 1997. 848 с.

56. Клаузевиц К. О войне / К. Клаузевиц. М.: Эксмо, 2007. 862 с.

57. Копійка В. В. Європейський Союз: Історія і засади функціонування: Навч. посіб. 2-ге вид., виправ. і доп. / Копійка В. В., Шинкаренко Т. І. К., 2012. 759 с.

58. Кривонос Р. А. Німеччина у структурі європейської співпраці / Р. А. Кривонос. К.: КНЕУ, 2004. 165 с.

59. Крушинський В. Ю. Британська Європа чи Європейська Британія: Велика Британія в європейських інтеграційних процесах / В. Ю. Крушинський. К.: ВПЦ «Київський ун-т», 2003. 214 с.

60. Крушинський В. Ю. Міжнародні відносини та світова політика. 1945-1980. Дати. Події. Факти: Навч. Посібник / В. Ю. Крушинський, В. А. Манжола. К.: Либідь, 2007. 192 с.

61. Лебедева М. М. Мировая политика: Учебник / М. М. Лебедева. – М.: Аспект Пресс, 2006. 356 с.

62. Лебек Э. Тайная история дипломатии Ватикана / Э. Лебек. М.: Рипол Классик, 2004. 304 с.

63. Лиман С. И. Идеи в латах: Запад или Восток? Средневековье в оценках медиевистов Украины (1804 - первая половина 1880-х гг.) / С. И. Лиман. Х.: ХГАК, 2009. 688 с.

64. Лиман С. И. Крестоносцы и Византия: железом по мрамору. История противостояния и её отражение в творчестве В. К. Надлера / С. И. Лиман // Византийская мозаика. – Х., 2017. – Вып. 5. – С. 99-132.

65. Лотоцький С. Україна в світовому геополітичному просторі / С. Лотоцький, С. Трохимчук. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2002. 192 с.

66. Малик Я. Й. Організація Північноатлантичного Договору: зміст і характер діяльності: навчальний посібник / Я. Й. Малик, Ю. М. Мороз. Львів: ПАІС, 2006. 90 с.

67. Мальков В. Л. Путь к имперству: Америка в первой половине XX в. / В. Л. Мальков. М.: Наука, 2004. 604 с.

68. Межгосударственные отношения и дипломатия в античности / Кол. Монография. Казань: Мастер Лайн, 2000. 354 с.

69. Мартинов А. Ю. Об'єднання Німеччини: від «Боннської» до «Берлінської» республіки (1990-2005 рр.) / А. Ю. Мартинов. К. : Ін-т історії України НАНУ, 2006. 416 с.

70. Машевський О. П. Проблема Чорноморських проток у міжнародних відносинах (1870 – початок 1920-х рр.) / О. П. Машевський. К. : Аквілон-Плюс, 2010. 791 с.

71. Мировая политика: теория, методология, прикладной анализ / Отв. ред. А. А. Кокошин, А. Д. Богатуров. М.: Эдиториал УРСС, 2004. 432 с.

72. Мировая политика и международные отношения в 1990-е годы: взгляды американских и французских исследователей / ред. М. М. Лебедева, П. А. Цыганкова. М.: Московский общественный научный фонд, 2001. 172 с.

73. Міжнародні відносини та світова політика : Навчально-методичний комплекс дисципліни для студентів спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» спеціалізації «Міжнародні відносини та регіональні студії»/

«Міжнародна інформація та міжнародні комунікації»; укладачі: Лиман С. І., Шамрасва В. М. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. 47 с.

74. Міжнародні інтеграційні процеси сучасності / Філіпенко А. С., Будкін В. С., Дудченко М. А. та ін. К.: Знання України, 2004. 304 с.

75. Орлова Т. В. Сучасна політична історія країн світу: навч. посіб. для студентів, аспірантів, викладачів ВНЗ / Орлова Т. В. К., 2013. 677 с.

76. Павлюк В. В. Новітня історія країн Західної Європи та Північної Америки (1918-1945): підручник для студентів / В. В. Павлюк. Львів: ЛА «Піраміда», 2010. 284 с.

77. Панарин А. С. Стратегическая нестабильность в XXI веке / А. С. Панарин. М.: Эксмо; Алгоритм, 2004. – 636 с.

78. Перепелиця Г. М. Асиметрія міжнародних відносин / Г. М. Перепелиця, О. В. Заремба, Пол Д'аньєрі [та ін]; за ред. Г. М. Перепелиці, О. М. Субтельного. К.: Видавничий дім «Стилос», 2005. 555 с.

79. Подалаяк Н. Могутня Ганза. Комерційний простір, міське життя і дипломатія XII – XVII століть / Н. Подалаяк. К.: Темпора, 2009. 360 с.

80. Політична географія і геополітика: Навч. посіб. / За ред. Б. П. Яценка. К.: Либідь, 2007. 256 с.

81. Постоловський Р. М. Встановлення тоталітарних режимів у країнах Центральної та Південно-Східної Європи (1944–1953): Хрестоматія для студентів історичних факультетів вищих навчальних закладів України / Р. М. Постоловський, Є. П. Пугач, С. Ю. Страшнюк. Харків: Бізнес інформ, 2000. 470 с.

82. Пронь С. В. США та Японія в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні (50-90-ті роки XX ст.) / С. В. Пронь. Миколаїв: Вид-во МДГУ, 2003. 244 с.

83. Ревякин А. В. История международных отношений в Новое время: Учеб. пособ. М.: РОССПЭН, 2004. 262 с.

84. Романова Е. В. Путь к войне: развитие англо-германского конфликта, 1898-1914 гг. М.: МАКС Пресс, 2008. 328 с.

85. Системная история международных отношений в 2-х т. / Под ред. А. Д. Богатурова. Т. 1. События 1918-1945 гг. М.: Культурная революция, 2006. 480 с.

86. Системная история международных отношений в 2-х т. / Под ред. А. Д. Богатурова. Т. 2. События 1945-2003 гг. М.: Культурная революция, 2006. 720 с.

87. Современные глобальные проблемы мировой политики / Кулагин В. М., Лебедева М. М., Барабанов О. Н. и др. М.: Аспект Пресс, 2009. 256 с.

88. Стігліц Дж. Глобалізація та її тягар / Дж. Стігліц. К.: Видавничий дім «КМ Академія», 2003. 362 с.

89. Сучасна історія зарубіжних країн. Програма та навчально-методичні матеріали до курсу / Укладачі: Лиман С. І., Тортіка М. В. Х.: ХДАК, 2013. 68 с.

90. США і світ XXI століття: монографія / Пахомов Ю. М., Коваль І. М., Шергін С. О. та інші. – К.: Центр вільної преси, 2013. 620 с.

91. Україна і світ: прагнення змін / М. Антонович, Н. Висоцька, С. Курбатов [та ін.]. К.: Дух і літера, 2010. 448 с.

92. Українська дипломатична енциклопедія: У. 2х т. / Редкол.: Л. В. Губерський (голова) та ін. К.: Знання України, 2004. Т.1. 760 с., Т. 2. 812 с.

93. Фалин В. М. Второй фронт: Антигитлеровская коалиция. Конфликт интересов / В. М. Фалин. М.: Центрполиграф, 2000. 574 с.

94. Холліс М. Пояснення і розуміння міжнародних відносин / М. Холліс, С. Сміт.

Х.: Видавнича група «РА-Каравела», 2002. 216 с.

95. Цветков Г. М. Міжнародні відносини й зовнішня політика в 1917-1945 рр.: Навч. посіб. / Г. М. Цветков. К.: Либідь, 1997. 232 с.

96. Цимбалистий В. Ф. Теорія міжнародних відносин: Навч. посіб. / В. Ф. Цимбалистий. Львів: Новий Світ- 2000, 2009. 360 с.

97. Цыганков П. А. Теория международных отношений: Учеб. пособие / П. А. Цыганков. М.: Гардарики, 2003. 590 с.

98. Шамраєва В. М. Спільна міграційна політика ЄС в контексті євроінтеграційних устремлінь України / В. М. Шамраєва // Актуальні проблеми державного управління. - 2009. - № 2. - С. 305-312.

99. Шамраєва В. М. Основи зовнішньополітичної концепції президента Б. Обами / В. М. Шамраєва // Теорія та практика державного управління.—2012. Вип 2 (37). - С. 407-414.

100. Шепелєв М. Теорія міжнародних відносин: Підручник / М. Шепелєв. К.: Вища шк., 2004. 622 с.

101. Щербак Ю. Україна: виклик і вибір: перспективи України в глобалізованому світі ХХІ століття / Ю. Щербак. К.: Дух і Літера, 2003. 578 с.

102. Юрошевич Д., Казаков В. Югославський конфлікт: зіткнення цивілізацій // Політологічні читання. - 1994. - № 4.

103. Яковенко Н. Л. Велика Британія в сучасній системі міжнародних відносин: заявка на європейське лідерство / Н. Л. Яковенко. К.: Науковий світ, 2003. 227 с.

104. Gray C. S. War, peace and international relations: an introduction to strategic history / Colin S. Gray. N.Y.: Routledge, 2007. 306 p.

105. Wilkinson P. International Relations: A Very Short Introduction / Paul Wilkinson. Oxford: Oxford University Press, 2007. 144 p.

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Брусиловська О. І. , Коваль І. М. Історія міжнародних відносин (сер. III тис. до н. е. – сер. XVII ст. н. е.): навч.-метод. посіб. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uk.x-pdf.ru/5istoriya/1563434-1-oi-brusilovska-im-koval-istoriya-mizhnarodnih-vidnosin-ser-iii-tis-ser-xvii-ne-navchalno-metodichniy-posibnik-dl.php>

2. Бадах Ю. Г. «Холодна війна» та її виміри (1946-1991) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://libtomcat.knteu.kiev.ua/library/TopicDescription?...id...>

3. Білошицький С. Є. ООН у системі глобального управління: перспективи реформування і демократизації [Електронний ресурс] / С. Є. Білошицький. — Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2010_30/Gileya30/P15_doc.pdf

4. Бжезінський З. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: dontsov-nic.com.ua/wp-content/.../03/Bjezinski.Velyka-shahivnytsia.pdf

5. Історія сучасного світу : соціально-політична історія. XV- початку ХХІ століть : навч. посіб. / [Ю. А. Горбань, Б. І. Білик, М. М. Карабанов [та ін.] ; за ред. Ю. А. Горбаня. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.udpu.org.ua/library.../6istorichninauki.pdf>

6. Крушинський В. Ю., Манжол В. А. Міжнародні відносини та світова політика. 1945-1980. Дати. Події. Факти [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://www.twirpx.com/file/1095133/>

7. Павлюк В. В. Новітня історія країн Західної Європи та Північної Америки (1918-1945) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://lib.oa.edu.ua/.../history/Павлюк%20Новітня%20історія%20країн%20Західно.5](https://lib.oa.edu.ua/.../history/Павлюк%20Новітня%20історія%20країн%20Західно.5https://lib.oa.edu.ua/.../history/Павлюк%20Новітня%20історія%20країн%20Західно.5)

8. Устав Организации Объединенных наций [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org/ru/documents/charter/>

9. Шамраєва В. Становлення відносин між Україною та ЄС (перша половина 1990-х років)[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Apdu_O/2009_1

10. Шамраєва В. М. Спільна міграційна політика ЄС в контексті євроінтеграційних устремлінь України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2009_2_40